

N:o 25.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående löne-
reglering för lärarpersonalen vid småskolor m. m.; gifven
Stockholms slott den 31 december 1907.*

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att *ej mindre* medgifva:

dels vidtagande af sådana ändringar i fråga om aflöningsförhållandena för de i § 2 af kungörelsen angående aflöning åt lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900 omnämnda lärare, att sådan lärare skall i årlig begynnelselön åtnjuta minst femhundra kronor samt tre ålderstillägg å femtio kronor hvarterda, det första efter fem, det andra efter tio och det tredje efter femton års oförvitlig tjänstgöring efter undergången stadgad pröfning, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte, tionde eller femtonde tjänståret gått till ända;

dels att, om hinder eller svårighet möter för skoldistrikt att förse sådan lärare med tjänlig, i skolan eller nära denna belägen bostad jämte nödig vedbrand, skoldistriktet skall lämna honom i ersättning för nämnda för-
måner minst etthundra kronor för år;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om statsbidrag till aflönande af vissa lärare, följande bestämmelser må blifva gällande:

1. Till aflönande af lärare, som, efter att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller, enligt § 6 i kungörelsen angående löne-
tillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i egenskap af biträdande lärare, blifvit behörigen antagen till lärare vid någon af förenämnda skolor och som i årlig lön åtnjuter, utom föreskrifna

förmåner af husrum och vedbrand eller stadgad ersättning därför, minst femhundra kronor, samt till aflönande af hvarje annan till dylik befattning behörigen antagen lärare, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning därför, minst fyrahundrafemtio kronor, äger skoldistriktet att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag i förra fallet af trehundrafemtio kronor trettio öre och i senare fallet af trehundra kronor, dock under de i § 2 mom. 1 af kungörelsen angående statsbidrag till aflönande af lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900, sådant detta mom. lyder i kungörelsen den 10 juni 1904, angifna villkor.

2. Därest vid någon af de i punkt 1 omförmälda skolor anställd lärare, som undergått sådan pröfning, hvarom i samma punkt nämnts, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt fem tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst femhundrafemtio kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet erhålla statsbidrag med trehundra sextio sex kronor sextiosju öre.

3. Har sådan lärare, hvarom i punkt 2 är nämndt, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt tio tjänstår, och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst sexhundra kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med fyrahundra kronor.

4. Om sådan lärare, hvarom i punkt 2 och 3 sägs, oförvitligt tjänstgjort under tillhoppa femton tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst sexhundrafemtio kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med fyrahundra trettio öre;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om aflönande af vikarie för vissa lärare under tjänstledighet på grund af sjukdom, följande bestämmelser må blifva gällande:

Då biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola, till hvilkens aflönande bidrag af statsmedel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vid småskoleseminarium examinerad eller, enligt § 6 i kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, af folkskoleinspektör pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda årliga undervisningstiden, skall vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuta arfvode efter minst fyrahundrafemtio kronor för åtta månaders undervisningstid eller femtio sex kronor tjugufem öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till

trettio dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för ordinarie eller extra ordinarie lärare vid folkskola.

Har i fall, som här omförmäles, oexaminerad vikarie förordnats, skall denne åtnjuta arfvode efter minst fyrahundra kronor för åtta månaders undervisningstid eller femtio kronor för läsmånad och i öfrigt enahanda förmåner, som nyss är sagdt;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om aflönande af vikarie för vissa lärare vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltager, inrättadt småskoleseminarium under tjänstledighet på grund af sjukdom, må blifva gällande enahanda bestämmelser, som ofvan föreslagits i fråga om vikarier för biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola under tjänstledighet på grund af sjukdom;

dels och sådan förhöjning af de understödsbelopp, hvilka efter utgången af år 1908 beviljas från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt,

att beloppet af helt understöd utgör 450 kronor för år;

att det årliga understödsbelopp, hvilket tillkommer lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880, uppnått en lefnadsålder af minst 55 år samt tjänstgjort minst 20 år, och för hvilken summan af lefnads- och tjänstår uppgår till minst 80, utgör 300 kronor;

att, om lärare eller lärarinna af vederbörande skolråd eller folkskoleinspektör anses på grund af försvagad hälsa, bristande syn eller hörsel eller annan liknande, oförvållad anledning icke vidare vara fullt lämplig att sköta sin tjänst, äro, efter uppnådda 25 tjänstår, lärare, som fyllt 50 år, och lärarinna, som fyllt 45 år, berättigade att, då han eller hon om understöd gör ansökning, efter afgang från tjänsten bekomma afkortadt årligt understöd till följande belopp:

a) lärarinna,	
som fyllt 45 år	205 kronor
» » 46 »	220 »
» » 47 »	240 »
» » 48 »	255 »
» » 49 »	275 »

b) lärare eller lärarinna,	
som fyllt 50 år	300 kronor
» » 51 »	325 »
» » 52 »	350 »
» » 53 »	380 »
» » 54 »	415 »

att det afkortade årliga understöd, hvilket tillkommer lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 samt, efter

uppnådd lefnadsålder af minst 55 år och tjänstgöringstid af minst 20 år, af förutnämnda skäl icke vidare anses fullt lämplig att sköta sin tjänst, utgör, om summan af lefnads- och tjänstår uppgår till

75 år	205 kronor
76 »	220 »
77 »	240 »
78 »	255 »
79 »	275 »

samt att det årliga understöd, till hvilket den lärare eller lärarinna är berättigad, som ej upphunnit det för erhållande af helt eller afkortadt understöd bestämda antalet lefnads- och tjänstår, men, sedan han eller hon tjänstgjort minst 15 år, genom obotlig sjukdom blifvit urståndsatt att vidare sköta sin tjänst, utgör 205 kronor;

än äfven öka

dels det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med 1,200,000 kronor, eller från 8,150,000 kronor till 9,350,000 kronor;

dels det under samma hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Bidrag till affönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola med 21,000 kronor, eller från 125,000 kronor till 146,000 kronor;

dels ock det under samma hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Bidrag till affönande af lärare och lärarinnor vid seminarier för småskollärares och småskollärarynnors bildande med 6,000 kronor, eller från 20,000 kronor till 26,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas, och Kungl. Maj:st förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hugo Hammarskjöld.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 december
1907.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÅRD.

Departementschefen, statsrådet Hammarskjöld anförde:

»Lönereglering för lärare vid folkskolor blef genom 1906 års Riksdags^{Lönereglering}
beslut i anledning af Kungl. Maj:ts i ämnet aflåtna proposition genomförd. ^{för lärare vid}
Att denna lönereglering icke kom att omfatta jämväl lärare vid småskolor ^{småskolor}
och andra med dem likställda lärare berodde på, att någon framställning ^{m. m.}
därom då icke förelåg men väntades inom kort inkomma.

Sedan nu åtskilliga framställningar rörande lönereglering för småskole-
personalen ingifvits till Kungl. Maj:t och utgjort föremål för vederbörande
myndigheters yttranden, får jag härmed i underdånighet anmäla detta

ärende; och tillåter jag mig att till en början erinra om en del föregående äfvensom nu gällande bestämmelser i ämnet.

Förut gällande
bestämmelser

Genom nådiga kungörelsen den 16 juni 1875 förordnades, att såsom bidrag till aflönande af lärare eller lärarinna vid småskola samt af hvarje biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola finge skoldistriktet, under villkor att sådan lärare eller lärarinna i årlig lön uppbure minst 200 kronor och vore med undervisningen sysselsatt minst 8 månader af året, åtnjuta ett årligt statsanslag med 100 kronor. Hvarje skoldistrikt, som ville öka årslönen för dylik lärare eller lärarinna från 200 till 250 kronor, ägde att, utöfver hvad det förut erhållit, af statsmedel undfå hälften eller 25 kronor af sådan löneökning, under villkor att distriktet tillsköte en lika stor summa.

Nådiga kungörelsen den 11 januari 1878 bestämde: *att* skoldistrikt, som ville öka årslönen för lärare eller lärarinna vid småskola från 250 kronor till 300 kronor, ägde att, utöfver det statsbidrag, distriktet på grund af kungörelsen den 16 juni 1875 erhållit, af statsmedel undfå hälften eller 25 kronor af denna lönetillökning, med villkor att läraren eller lärarinnan genom offentlig pröfning ådagalagt sig hafva inhämtat de kunskaper, som förvärfvades genom begagnande af sju månaders undervisning vid något af staten eller landsting underhållet seminarium, i hvilket angifna insikter och färdigheter meddelades; *att* denna pröfning finge anställas vid statens seminarier eller, i närvaro af sakkunnig, vid landstingsseminarier; *samt att* med de lärare och lärarinnor, som, innan 1878 års författning begynt tilllämpas, blifvit vid småskola anställda, nämnda pröfning kunde verkställas jämväl af vederbörande folkskoleinspektör, äfvensom att statsbidraget för dessa lärare och lärarinnor finge, om efter denna pröfning inspektören meddelade intyg, att de ägde mot ofvan omförmälda fordringar svarande insikter och färdigheter, med nämnda belopp utgå.

Enahanda bestämmelser inflöto i nådiga kungörelsen den 5 juni 1885, hvilken förklarade desamma äfven skola gälla lärare och lärarinna vid mindre folkskola, och nådiga kungörelsen den 13 juli 1887 gjorde häri ej annan ändring, än att statsbidraget höjdes från respektive 100, 125 och 150 kronor till 133 kronor 33 öre, 166 kronor 67 öre och 200 kronor.

Genom nådiga kungörelser den 28 maj 1897 förordnades, *att* lärare eller lärarinna, som, efter att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller enligt 1885 års kungörelse inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i egenskap af biträdande lärare eller lärarinna, blifvit behörigen antagen till lärare eller lärarinna vid någon af förenämnda

skolor, skulle i lön för 8 månaders undervisning åtnjuta minst 300 kronor samt efter 10 tjänstår minst 350 kronor; att skoldistriktet skulle förse sådan lärare eller lärarinna med tjänlig bostad jämte nödig vedbrand, eller lämna ersättning därför med minst 50 kronor för år; samt att i statsbidrag skulle utgå till sådan lärare eller lärarinna respektive 200 kronor och 233 kronor 33 öre äfvensom till hvarje annan till dylik befattning behörigen antagen lärare eller lärarinna, som i årlig lön erhöle, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning därför, minst 250 kronor, ett belopp af 166 kronor 67 öre.

Enligt nådiga kungörelsen den 1 juni 1900 tillerkändes de af ifrågasvarande lärare, som enligt föregående bestämmelser hade rätt till ett ålderstillägg å 50 kronor efter 10 år, rätt till ytterligare ett sådant tillägg efter 15 år, och höjdes statsbidraget för innehafvare af båda ålderstilläggen till 266 kronor 67 öre.

Slutligen blefvo genom nådiga kungörelserna den 10 juni 1904 gällande bestämmelser i så måtto ändrade, att dels de småskollärare m. fl., som förut haft en begynnelselönen af 300 kronor, fingo denna förhöjd till 350 kronor med bibehållande af de båda ålderstilläggen, dels att begynnelselönen för de behörigen antagna lärare, hvilka icke undergått pröfning vid seminarium eller inför folkskoleinspektör, höjdes till 300 kronor, dels ock att statsbidragen i följd häraf blefvo proportionellt ökade.

De nu gällande bestämmelserna i ämnet hafva följande lydelse:

Nu gällande
bestämmelser.

1:o Nådiga kungörelsen angående aflöning åt lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900, §§ 2 och 3, § 2 sådan den lyder enligt nådiga kungörelsen den 10 juni 1904:

§ 2.

1. Lärare, som, efter att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller, enligt § 6 i kungl. kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i egenskap af biträdande lärare, blifvit behörigen antagen till lärare vid någon af förenämnda skolor, skall i lön för åtta månaders undervisning åtnjuta minst 350 kronor. Har läraren efter sålunda undergången pröfning oförvitligt tjänstgjort vid någon af här omförmälda skolor under sammanlagdt tio tjänstår, infallande före eller efter dessa bestämmelsers trädande i tillämpning, skall han för åtta månaders undervisning i lön erhålla minst 400 kronor, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter

det, hvarunder det tionde tjänståret gått till ända. Om sådan lärare oförvitligt tjänstgjort vid dylik skola under sammanlagdt femton tjänstår, infallande före eller efter dessa bestämmelsers trädande i tillämpning, skall han för nyss angifna tjänstgöring i lön erhålla minst 450 kronor, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femtonde tjänståret gått till ända.

2. Tjänstår räknas såsom fullt, därest läraren under löpande kalenderår tjänstgjort åtta månader eller $34\frac{1}{2}$ veckor. För de kalenderår, under hvilka läraren undervisat kortare tid, verkställes, efter sammanläggning af tjänstetiderna, en reduktion till tjänstår, med beräkning af åtta månader på hvarje; dock må för lärare, till hvars aflönande tillskott af allmänna medel på grund af Kungl. Majt:s särskilda medgifvande åtnjutits såsom för full tjänstgöring, oaktadt den årliga undervisningstiden understiger åtta månader, tjänstårets längd beräknas i enlighet med den för nämnda lönetillskotts åtnjutande fastställda årliga undervisningstiden.

I lärares tjänstetid inräknas äfven den tid, hvarunder på grund af rådande smittsam sjukdom undervisningen i skolan varit inställd.

3. Sådan lärare, hvarom här är fråga, skall skoldistriktet förse med tjänlig, i skolan eller nära denna belägen bostad jämte nödig vedbrand eller ock, där hinder eller svårighet härför möta, lämna honom i ersättning för nämnda förmåner minst femtio kronor för år.

§ 3.

För öfriga lärare, som äro anställda vid skolor, upprättade af hela skoldistriktet, äger kyrkostämman, där icke annorlunda är eller kan varda föreskrifvet, att besluta om erforderliga löneförmåner, men för lärare, anställda vid småskolor eller mindre folkskolor, som upprättats af en del af distriktet, bestämmes genom aftal mellan hufväderna inom det område, för hvilket skolan är afsedd, och i samråd med skolrådets ordförande en tillräcklig, i penningar eller lefnadsmedel utgående aflöning äfvensom husrum, där så nödigt är.

2:o) Nådiga kungörelsen angående statsbidrag till aflönande af lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900, § 2, sådan denna § lyder enligt nådiga kungörelsen den 10 juni 1904:

1. Till aflönade af lärare, som, efter att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller, enligt § 6 i nådiga kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i egenskap af biträdande lärare, blifvit behörigen antagen till lärare vid

någon af förenämnda skolor, och som i årlig lön åtnjuter, utom föreskrifna förmåner af husrum och vedbrand eller stadgad ersättning därför, minst 350 kronor, samt till aflönande af hvarje annan till dylik befattning behörigen antagen lärare, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning därför, minst 300 kronor, äger skoldistrikt att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag i förra fallet af 233 kronor 33 öre och i senare fallet af 200 kronor, dock under villkor,

att småskolan motsvarar sådan skolas ändamål att meddela förberedande undervisning,

att mindre folkskolan är inrättad under sådana förhållanden, som enligt gällande folkskolestadga göra densamma berättigad,

att folkskolan ej lider men däraf, att biträdande lärare i stället för examinerad folkskollärare därvid är anställd,

samt att läraren meddelar undervisning i skolan minst åtta månader af året eller den kortare tid, under hvilken undervisningen i den skola, hvori han är anställd, på grund af Kungl. Maj:ts särskilda medgifvande årligen meddelas.

2. Därest vid någon af de i näst föregående mom. omförmälda skolor anställd lärare, som undergått sådan pröfning, hvarom i samna mom. nämnts, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt tio tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst 400 kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet erhålla statsbidrag med 266 kronor 67 öre.

3. Har sådan lärare, hvarom i näst föregående mom. är nämnt, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt femton tjänstår, och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst 450 kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med 300 kronor.

3:o) Nädiga kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, §§ 5 och 6:

§ 5.

Ökar skoldistriktet årslönen för sådan lärare eller lärarinna, om hvilken i § 3 förmåles, till 300 kronor, äger distriktet att för hvarje sådan lönetillökning erhålla, utöfver de i §§ 3 och 4 bestämda belopp, ytterligare statsbidrag med 25 kronor, dock under villkor:

a) om lönetillökningen afser lärare eller lärarinna vid småskola:

att, därest läraren eller lärarinnan icke undergått godkänd afgangsexamen vid ett statens folkskollärarseminarium, läraren eller lärarinnan

genom sådan offentlig pröfning, hvarom i § 6 närmare sägs, ådagalagt sig hafva inhämtat de kunskaper, som förvärfvas genom begagnande af sju månaders undervisning vid något af staten eller landsting underhållet seminarium, i hvilket, jämte de insikter och färdigheter, som fordras för inträde i ett statens folkskollärarseminarium, meddelas: i modersmälet, det hufvudsakligaste af form- och satsläran samt öfning i språkets skriftliga användande; i naturkunnighet, en kort framställning af människokroppens byggnad och vård samt kännedom om de mera allmänt förekommande naturföremål, som lämpa sig för åskådningsundervisningen; de första grunderna i sång, teckning och gymnastik; samt en med praktiska öfningar förenad anvisning om småskolans uppgift och anordning, jämte de i densamma förekommande läro- och öfningsämnenas, särskildt skrifläsningens och åskådningsundervisningens, metodiska behandling;

b) om lönetillökningen afser lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola:

att sådan lärare eller lärarinna, om han eller hon icke undergått godkänd afgangsexamen vid ett statens folkskollärarseminarium, skall, förutom hvad under a) är föreskrifvet, förete intyg, i Stockholm af denna stads konsistorium, men eljest af vederbörande folkskoleinspektör, om erforderlig skicklighet och förmåga att biträda vid undervisningen i folkskola.

§ 6.

Om den i § 5 föreskrifna offentliga pröfning gäller:

att denna pröfning må anställas vid statens seminarier, helst vid läsårets slut, under ledning af seminariets inspektör;

att enahanda pröfning må, i omedelbart sammanhang med afgangspröfningen och i närvaro af en utaf chefen för Vårt ecklesiastikdepartement förordnad sakkunnig person, äga rum vid de af landsting underhållna seminarier, hvilka hafva minst sju månaders undervisningstid; samt

att betyg öfver sådan pröfning skall utfärdas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de formulär, som äro gällande för afgangsbetyg från folkskollärarseminarierna.

Med de lärare och lärarinnor, som före den 11 januari 1878 blifvit vid småskola anställda, må nämnda pröfning kunna verkställas jämväl af vederbörande folkskoleinspektör, i sammanhang med offentlig kungjord inspektion och i skolrådets närvaro; ägande folkskoleinspektören att meddela intyg, huruvida sådan lärare eller lärarinna besitter de i § 5 a) föreskrifna insikter och färdigheter.

Efter denna redogörelse för författningarna i ämnet öfvergår jag till de gjorda framställningarna rörande ifrågavarande lärarpersonals aflöningsförhållanden m. m.

Uti underdånig skrifvelse den 12 november 1906 påkallade centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening genom sitt verkställande utskott Kungl. Maj:ts uppmärksamhet och välvilja i fråga om småskolans lärarkår och med denna likställda kategorier af lärare, nämligen sådana, som äro anställda vid mindre folkskolor samt såsom biträdande lärare vid folkskolor; och anfördes i sådant hänsende hufvudsakligen följande.

Underdåniga
framställ-
ningar i ämnet.

Att de löneförmåner, som för närvarande tillkomme ifrågavarande lärarpersonal, trots de partiella förbättringar, som under de senaste tio åren vidtagits, vore alltför knappa, torde enhvar vara villig att erkänna.

Ytterst sällan hade af vederbörande kommun lönen för en småskollärlarinna ute på den rena landsbygden blifvit höjd utöfver det lagstadgade minimum, och detta belopp, äfven då det genom tillkomsten af ålderstilläggen nådde högst, stode icke i rimligt förhållande till de särskildt under det senaste årtiondet alltjämt stegrade lefnadskostnaderna.

Af den utredning rörande småskollärlärlarinnornas lefnadskostnader, som genom Sveriges allmänna folkskolläraryörening kommit till stånd år 1899, framginge, att en småskollärlärlarinnas årsutgifter då utgjorde i medeltal: för landsbygden 470 kronor och för hela riket 504 kronor. En liknande utredning beträffande löneförhållandena inom olika kvinnliga yrkesgrenar gäfvé vid handen, att redan för sju år sedan de kvinnliga yrkesarbetarnas medelinkomst utgjorde 553 kronor samt de kvinnliga skrifbiträdenas m. fl. 694 kronor. En nu företagen undersökning af liknande art skulle utan tvifvel såväl i det ena som andra afseendet gifva till resultat betydligt högre siffror.

Med hänsyn till rådande höga lefnadskostnader, hvilka gjorde sig kända icke blott i städerna utan äfven på landsbygden, där löntagare mångstädes hade ytterst svårt att kunna erhålla de förnödenheter, som erfordrades för det dagliga uppehållet, kunde man utan öfverdrift påstå, att småskolepersonalens löner vore alldeles otillräckliga för att kunna bereda sina innehafvare anständig bärgning. Enhvar, som ägde någon kännedom om småskollärlärlarinnornas lefnadsförhållanden, visste ock, att de måste ålägga sig stora, om ock i tysthet och med stort tålmod burna försakelser. I de dyrare bygderna skulle det för mången småskollärlärlarinna vara alldeles omöjligt att existera, om ej vistelse i föräldrahemmet under ferierna eller understöd i annan form komme henne till del.

Ett missförhållande, som i påfallande grad utmärkte småskolläraryrket, vore den stora sjuklighet, som länge inom densamma varit rådande. Denna sjuklighet vore så i ögonen fallande, att den väckt de medicinska myndigheternas synnerliga uppmärksamhet. I tidskriften *Hygiea* (november 1902) hade läkaren vid Uppsala asyl för obotligt sinnessjuka uti en statistisk redogörelse uppvisat, att sinnessjukdomar, hvad kvinnorna beträffade, i största mängden uppträdde inom småskolläraryrket.

Visserligen vore flera orsaker bidragande till det dåliga hälsotillståndet inom ifrågakvarande läraryrket, såsom det slitande arbetet med skolans nybegynnare, ett arbete som blefve så mycket mera ansträngande som småskolläraryrket tyvärr ännu vore ganska bristfällig, stark isolering både i afseende på bostadsförhållanden och samhällsställning, den tryckande känslan af i rättsligt afseende oviss ställning, ofta helt och hållet beroende af lokala myndigheters subjektiva tycken och stämningar m. m. Men omöjligt vore att se bort från den nära till hands liggande tanken, att en väsentlig orsak till den bland småskolläraryrket allmänna blodfattigdomen och neurastenien vore att söka uti den ytterliga sparsamhet, som de ofta måste ålägga sig, och som icke tillåte dem njutandet af tillräcklig och tillräckligt närande föda. Härtill komme, att den kläna ekonomien icke heller medgafve dem att i tid söka bot för sin i tjänsten ådragna sjuklighet. Mängden och arten af de ansökningar från sjuka småskolläraryrket, som årligen strömmade in till de föreningar och enskilda inrättningar, hvilka utdelade understöd åt de mest behöfvande, gafve en sorglig tidsbild och utgjorde ett mörkt blad i den svenska folkundervisnings historia.

Ett framtids mål vore, att vårt lands småskolläraryrket genom en reform af de för dem inrättade utbildningsanstalterna gjordes bättre rustade för sitt viktiga kall. Tills detta kunde ske, vore det så mycket nödvändigare, att deras själfutbildning genom fortsatta bokliga studier, deltagande i sommarkurser o. s. v. på allt sätt understöddes. Bland småskolläraryrket medlemmar förefunnes ock ett lifligt känt bildningsbehof, hvarå gifvits många vackra vittnesbörd. Men det låge i sakens natur, att med den synnerligen låga lön, som en småskolläraryrket nu hade, hon i regel icke kunde af egna medel offra något afsevärdt på sin vidare utbildning. Äfven från synpunkten af skolundervisningens omedelbara behof vore en löneförbättring sålunda väl motiverad.

Under de senare åren syntes i allmänhet den uppfattningen gjort sig gällande, att småskolepersonalens och folkskolepersonalens lagstadgade minimilön borde hållas vid en viss inbördes proportion, så att den förra utginge med hälften af den senare. För en dylik proportion både i afseende

på grundlön och ålderstillägg uttalade sig äfven enhälligt det ombudsmöte inom Sveriges allmänna folkskolläraryörening, som i Stockholm 1903 formulerade den samlade lärarkårens nuvarande önskemål i lithörande frågor.

Dessa önskemål, i hvad de rörde en förbättring af folkskolläraryarnas ekonomiska ställning, hade sedan dess genom centralstyrelsen framburits till Kungl. Maj:t, och de hade äfvenledes — om än icke i hela sin omfattning — blifvit förverkligade genom den vid 1906 års Riksdag genomförda löne-regleringen. Då denna löne-reglering från och med år 1907 trädde i kraft, blefve förhållandet mellan småskolläraryarnas och folkskolläraryarnas löner ändradt till de förras nackdel. Billigt syntes därför vara, att en löne-reglering för småskolläraryarkåren genomfördes af den art, att denna kår finge sina löneförmåner höjda till ett belopp, motsvarande hälften af de ordinarie manliga folkskolläraryarnas löner i afseende på såväl grundlönen som ålderstilläggen.

Angående längden af den tjänstetid, som borde beräknas för åtnjutande af de tre ålderstilläggen, hade nyssnämnda ombudsmöte uttalat det önskemålet, att examinerade småskolläraryarinnor borde erhålla dem efter 10, 15 och 20 år men, sedan ordinarie anställning blifvit dem beredd, efter 5, 10 och 15 år. Då det, oaktadt den förbättring i småskolläraryarnas rättsliga ställning, som tillförsäkrats dessa lärarinnor genom nådiga kungörelsen af den 17 november 1905, ej lyckats att bereda kåren i dess helhet en i full mening ordinarie anställning, hade centralstyrelsen nödgats ansluta sig till det förra af de sålunda angifna alternativen.

Hvad de oexaminerade lärarinnorna beträffade, hade nyssnämnda ombudsmöte uttalat såsom sin önskan, att sådana lärarinnor ej vidare borde i småskolans tjänst anställas. Däremot hade meningarna varit delade därom, huruvida vid en blifvande löne-reglering de nu i tjänst varande oexaminerade lärarinnorna borde i afseende på löneförmåner fullständigt likställas med de examinerade. Ombudsmötet hade ansett, att så icke borde ske, utan att i sådant hänseende en viss skillnad fortfarande borde upprätthållas. Då de oexaminerade i allmänhet hörde till den äldre lärarinnegenerationen och vore i stort behof af en löneförhöjning, torde deras lön dock lämpligen böra sättas till samma belopp som de examinerades grundlön ehuru utan ålderstillägg.

Äfven efter de förbättringar, som under de senare åren blifvit genomförda i afseende på småskolepersonalens pensionsförhållanden, vore det härutinnan synnerligen bekymmersamt ställt för ifrågavarande lärare. Enligt centralstyrelsens mening vore det lämpligast, att småskolepersonalens pensionsförhållanden blefve ordnade efter grunder, som vore likartade med

dem, hvilka gällde beträffande pensioner åt lärare och lärarinnor vid folkskolan.

Under åberopande af hvad sålunda blifvit anfördt, anhöll centralstyrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt vidtaga åtgärder, så att grundlönen för lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor höjdes till 450 kronor med tre ålderstillägg å hvartera 75 kronor att utgå efter 10, 15 och 20 års oförvitlig tjänstgöring; samt att sådan oexaminerad lärarinna (lärare), som vid tiden för löneregleringens trädande i kraft oförvitligt tjänstgjort vid någon af nämnda skolor i minst 25 år, finge sin lön höjdt till 450 kronor.

Den 12 februari 1907 inkom till ecklesiastikdepartementet en petition från 1,521 lärarinnor i småskolor och mindre folkskolor samt biträdande lärarinnor vid folkskolor, däri — efter upptagande i hufvudsak af hvad centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening i sin förutberörda underdåniga skrifvelse uttalat — vidare anfördes följande:

»Tacksamt erkännande det inlägg centralstyrelsen genom denna sin petition gjort för en löneförbättring, kunna vi dock ej på grund af de synnerligen tryckta lefnadsförhållanden, under hvilka småskolans lärarkår arbetar, förena oss med centralstyrelsen i den anhållan, hvarmed den till Eders Kungl. Maj:t inkommit, för såvidt den rör följande punkter, nämligen dels det belopp, med hvilket den föreslår grundlönens höjande, dels den tid, vid hvilken de föreslagna ålderstilläggen anses böra utgå.

Då en enligt anförda motivering år 1899 gjord undersökning gaf vid handen, att en småskollärarynnas lefnadsomkostnader redan då belöpte sig till 470 kronor årligen, kunna vi i medvetandet af den stora prisstegringen å lifsförnödenheter, som sedan dess inträffat, ej annat än finna den begärda löneförhöjningen otillräcklig, om man med densamma verkligen skall kunna förhjälpa småskolans lärarkår ur den bekymmersamma, ofta nödställda belägenhet, hvori den nu befinner sig.

För att småskolans lärarinnor — ofta på grund af bristande medel urståndsatta att bevara eller i tid återställa sin hälsa — ej allt framgent skola fortfara att rekrytera våra sjukhus och sinnesvårdanstalter samt af samma orsaker vara ur stånd att arbeta på sin fortbildning och därigenom till skolans fromma utfylla hvad som brister i utbildningen, få vi såsom ett af de viktigaste önskemålen i vår petition framhålla, att de tre ålderstilläggen — hvartera å 75 kronor — måtte utgå redan efter 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring.

Ett sakförhållande, som äfven ställer småskolepersonalen i en bekymmersam undantagsställning, äro pensionsförhållandena, hvilka i trots af gjorda förbättringar ännu äro i hög grad otillfredsställande.

Så erhålla t. ex. de småskolans lärarinnor, hvilka till följd af sjuklighet få afgå med afkortadt understöd, endast 115 kronor per år, för såvidt de tjänstgjort i 25 år och nått 45 lefnadsår. Åt dem, som ej tjänstgjort i minst 15 år och af samma orsaker nödgas afgå, lämnas alls intet understöd.

Högeligen af nöden är därför, att småskolepersonalens ålderdomsunderstödsanstalt ombildas till pensionsinrättning, grundad på samma principer som folkskollärarkårens.

Denna underdåniga hänvändelse till Eders Kungl. Maj:t kommer från medlemmar af en kår, som ej i otid opinerat, utan som tåligt burit försakelser och umbäranden, och som endast af rena nöden drifvits att begära en lindring i sitt betryck. När vi därför nu vända oss till Eders Kungl. Maj:t, är det vårt hopp att få en lönereglering, som ej redan från början skall visa sig otillfredsställande; vi våga därför i underdånighet anhålla

att Eders Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt vidtaga åtgärder, så att grundlönen för lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor höjes till 550 kronor med 3 ålderstillägg å hvardera 75 kronor att utgå efter 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring, samt att sådan oexaminerad lärarinna (lärare), som vid tiden för löneregleringens trädande i kraft oförvitligt tjänstgjort i minst 25 år, får sin lön höjd till 550 kronor, äfvensom att småskolepersonalens ålderdomsunderstödsanstalt ombildas till pensionsinrättning, från hvilken pension utgår med 75 procent af slutlönen.»

Med anledning af till föreningen Svenska folkskolans vänners förvaltningsråd inkomna motioner angående småskollärarkårens löne- och pensionsförhållanden ingaf jämväl detta förvaltningsråd till Kungl. Maj:t en skrifvelse i detta ämne af följande innehåll.

Om man undantoge städerna och en del större industrisamhällen, torde det finnas blott ett ringa fåtal skoldistrikt, som tillerkände ifrågavarande lärare och lärarinnor högre lön än den lagstadgade minimilönen. De allra flesta af de examinerade uppnådde sålunda efter 15 års tjänstgöring ej högre lön än 450 kronor jämte bostad och vedbrand eller 500 kronor utan nämnda förmåner. För de oexaminerade, som å sin lägre grundlön ej åtnöte något ålderstillägg, ställde sig förhållandet ännu ogynnsammare.

Den kontanta lönen för examinerad lärare utgjorde, för dag räknadt,

i de olika lönegraderna resp. 96 öre, 1 krona 10 öre och 1 krona 23 öre. Den oexaminerade läraren måste lefva på 82 öre om dagen, om han härtill hade bostad och vedbrand, men saknade han dessa naturaförmåner, erhöle han ytterligare 14 öre.

Att dylika löner vore helt och hållet otillräckliga för att ens tillnärmelsevis tillförsäkra sina innehafvare en bekymmerfri tillvaro torde vara för alla uppenbart. Dock hade dessa lärare och lärarinnor sig ålagdt det dryga, tålmodspröfvande och ansvarsfulla arbetet att lägga den grund, på hvilken vår folkbildning hufvudsakligen hvilade, och deras utbildning hade kraft icke så liten uppoffring af både tid och penningar. De senare årens oerhörda stegring af lefnadsomkostnaderna försakade äfven för dem en ökad svårighet att få lönen att räcka till.

Dessa lärares och lärarinnors utsikter att, sedan de offrat sina krafter i skolans tjänst, kunna bereda sig en tryggad ålderdom vore ock skäligen mörka. Det vore otänkbart, att de skulle kunna af sin knappa lön afsätta något för kommande dagar. De vore sålunda hänvisade att lefva på sitt ålderdomsunderstöd. Detta utgjorde för de lärare och lärarinnor, som afgått före 1901, 150 kronor årligen (= 41 öre per dag) samt för dem, som afgått under åren 1901—1906, 200 kronor (= 55 öre per dag). Från och med år 1907 utginge sagda understöd med 250 kronor per år, hvilket utgjorde 68 $\frac{1}{2}$ öre per dag. Att försöka få en dylik penning att räcka till bostad, bränsle, mat, kläder, läkarvård m. m. måste vara ett i hög grad vanskligt företag.

Och dock skulle förhållandena ej vara så till ytterlighet ömmande, som de verkligen vore, om ifrågavarande lärare och i synnerhet lärarinnor, hvaraf denna kår hufvudsakligen bestode, i allmänhet kunde erhålla fullt understöd. Men det hade visat sig, att hittills endast ett mindretal kunnat komma i åtnjutande häraf. Under de första 10 åren, sedan ålderdomsunderstödsanstalten trädde i verksamhet (1893—1902), hade sålunda 373 afgått med afkortadt understöd och blott 158 med helt. Dessa senare utgjorde endast 29,8 procent af hela antalet understödstagare under samma tid. Med de allra lägsta beloppen (70—90 kronor) hade ett öfverraskande stort antal måst afgå. Under åren 1893—1905 utgjorde dessa $\frac{1}{4}$ af hela antalet med ålderdomsunderstöd afgångna.

Dessa siffror talade ett tydligt språk. Det, som inom andra kårer hörde till undantagen — att tjänstinnehafvare måste afgå, innan han uppnått rätt till full pension — vore här regel. Orsaken vore tydligen att söka dels i det mer än vanligt ansträngande och nervslitande arbetet samt i de försakelser, som den knappa lönen tvingade till, dels i det förhållandet, att för ifrågavarande lärarinnor det antal tjänstår, som erfordrades för fullt

understöds erhållande, i verkligheten oftast blefve större än det lagstadgade. Småskollärarynningen började i regel sin tjänstgöring vid 18 års ålder och måste sålunda hålla ut i hela 37 år, innan hon blefve berättigad till fullt ålderdomsunderstöd. Men långt dessförinnan vore ofta hennes hälsa bruten. Den stora sjukligheten bland småskollärarynningarna vore också allmänt känd och hade föranlett den enskilda barmhärtigheten att på flera sätt träda emellan.

Af det sålunda anförda torde framgå, att vårt lands lärare och lärarinnor af förutnämnda kategorier vore i allra största behof af förbättrade löne- och pensionsförhållanden. De af kåren själf i förutberörda petition framställda önskemålen i detta hänseende syntes synnerligen måttliga, och någon nedprutning af de däri föreslagna löne- och pensionsbeloppen torde ej kunna ifrågasättas, om man ville bereda denna kår en om ock blott någorlunda bekymmerfri ställning i ekonomiskt hänseende.

Förvaltningsrådet anhöll därför i underdånighet, att Kungl. Maj:t täcktes behjarta de önskemål, nyssnämnda lärarinnor i sin petition framställt, och sålunda snarast möjligt vidtaga de i densamma framhållna åtgärderna, dock att förvaltningsrådet icke berörde frågan om ålderdomsunderstödsanstaltens ombildning till pensionsinrättning.

Vidare inkom den 21 februari 1907 till ecklesiastikdepartementet en underdånig skrifvelse, undertecknad med »Å särskilda petitionslistor upptagna namn» samt åtföljd dels af två bilagor dels ock af omförmälda petitionslistor.

Skrifvelsen hade följande lydelse:

»Undertecknade, lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt biträdande lärare och lärarinnor i folkskolor nödgas härmed underdånigst begära en välbehöflig omreglering af våra blygsamma löne- och pensionsförhållanden.

Visserligen tillerkändes oss vid 1904 års Riksdag en liten lindring i vårt ekonomiska betryck, men de 50 kronor, som då beviljades oss, kunna på långt när ej anses motsvara den löneförhöjning, som kom folkskolans personal till del vid 1906 års Riksdag, och ej heller motsvara de den stegring af priset å alla lifsförnödenheter, som det sista decenniet gjort sig gällande samtidigt med penningevärdets sjunkande. För omkring ett tiotal år sedan bestämdes vår begynnelselön till 300 kronor, men sedan den tiden ha lefnadskostnaderna å de flesta orter ökat med 50 procent och däröfver, utan att småskollärarynningen höjts i proportion därefter, hvilket haft till följd, att vår ställning nu är bekymmersammare än någonsin. Till detta kommer, att vår seminarietid, som förr vanligen utgjorde 1 år, numera förlängts till 1 $\frac{1}{2}$ å 2 år. Häraf har naturligtvis blifvit följden, att de unga lärarinnorna

nu utgå med dubbelt så stora skulder som den äldre generationen, och äfven härvidlag ha de dyra tiderna haft sin inverkan så till vida, att inackorderingspriset under utbildningstiden betydligt stegrats. En omständighet, som sällan eller aldrig framhålles, men som borde tagas med i räkningen, är, att staten lämnar icke oväsentliga bidrag till folkskollärares och folkskollärarynnors utbildning i form af stipendier, under det på två undantag när sådana stipendier ej lämnas till småskoleseminariernas elever. Det är endast de lapska och finska småskoleseminarierna, som åtnjuta denna förmån, alla öfriga sakna den. Småskollärarynnan får sålunda själf bekosta allt, som hör till hennes utbildning, ifrån staten gifves henne intet stipendium, ja, i många fall får hon icke ens seminariundervisningen fritt utan måste bekosta den med ända till 100 à 160 kronor.

Af i bilagan anförda beräkning af hvad som en kvinna behöfver för att med största sparsamhet förse sig med det allra nödvändigaste till sitt lifsuppehälle, framgår, att en summa af 239 kronor till mat, tvätt och lyse per år är ytterst knappt tilltagen, ja, efter nu gällande priser otillräcklig. Af samma bilaga framgår äfven, att, om man vill hafva en fullt exakt siffra för hvad en kvinna verkligen i hushållsväg behöfver för att förse sig med sund och omväxlande föda, bör den anförda siffran höjas med *minst* 115 kronor. Icke förty hafva vi till grund för vår beräkning lagt den otillräckliga summan af 239 kronor, hvilket med andra ord vill säga, att vi beräknat födan till 58 öre per dag.

Under den första tiden af sin skoltjänstgöring har en småskollärarynna dels att betala sin seminarieskuld dels att sörja för sin bosättning. Att anslå 50 kronor till amortering af skulden ifråga samt till räntorna å densamma kan ju näppeligen anses för högt tilltaget, ej heller att beräkna 50 kronor till möbler och husgeråd m. m.; i båda fallen är detta årligen återkommande utgifter. Tilläggas dessa utgiftsposter till den förut beräknade summan, återstå, ifall grundlönen bestämmes till 450 kronor, blott 111 kronor till kläder, resor, porto, fortbildning samt oförutsedda utgifter.

I våra dagar torde ingen tjänstefficka behöfva anslå mindre än 100 kronor till sin klädsel årligen. Beräknas samma summa åt en småskollärarynna, återstår henne enligt vår uträkning knappt 11 kronor. Att beräkna 100 kronor till en småskollärarynnas klädsel är synnerligen knappt. Man har i det fallet vida större fordringar på henne än på en tjänarinna. En lärarynnas dräkt måste vara vårdad, snygg och i godt skick, om hon skall kunna vara en föresyn för barnen, och om hon skall kunna uppehålla sitt anseende.

Af det redan sagda framgår mer än väl, att den minimilön, som i petitionen föreslagits, 450 kronor, icke tål vid några prutningar, utan att,

om löneförhöjningen skall hafva bestående värde, den allra helst bör öfverstiga detta belopp och uppgå till 550 kronor.

För aflägst boende landsbygdslärarynnor förekommer en utgiftspost, som ej bör förbises. Deras lifsförnödenheter måste nämligen fraktas långa vägar understundom, och för att få hem dem måste ej sällan grannarnas hjälpsamhet tagas i anspråk. Att folk för intet skall åtaga sig detta bestyr, kan icke en lärarinna begära.

Till fortbildning står alltså intet öfver, om icke en småskollärarinna genom de största försakelser i ett eller annat hänseende skulle kunna förskaffa sig sådan. För en ensligt boende lärarinna är det så att säga ett lifsbehof att under de ensliga timmarna, sedan skolan är slutad, hämta förströelse och kunskaper ur böcker och tidningar. Öfver 2,000 af vår kårs medlemmar undervisa på folkskolans stadium. Man fordrar af oss, att vi med vår utbildning skola utföra en folkskollärares arbete, men man besinnar ej, att den knappa, otillräckliga lönen lägger hinder i vägen för oss att genom själfstudium ersätta, hvad som fattas oss i utbildning. Att likvisst sommar- och vinterkurser samt skolmöten räkna ett så stort antal deltagare ur våra led visar, att en sträfvau efter fortbildning finnes inom vår kår. Hitintills har dock denna omväxling i vårt ensamma lif fått köpas med de oerhördaste försakelser, och äfven om grundlönen höjes till 450 kronor återstår ju, som visats, knappt 11 kronor för detta ändamål.

Och om sjukdom inträffar under dessa första år, hvad blir då vår lott? Och hvartill beräkna oförutsedda utgifter?

Det blir sålunda ett lif af försakelser i många hänseenden, som en småskollärarinna måste bereda sig på, äfven om regering och Riksdag bestämma hennes grundlön till hälften af folkskollärarnas, och de lärarynnor, som i petitionen angifvit som sin önskan, att grundlönen må höjas *därutöfver*, hafva grundade skäl för sin begäran. De äro i de flesta fall bosatta å orter, där lefnadskostnaderna äro synnerligen höga.

Den petition, som härmed öfverlämnas, är att anse som en utredning af de önskemål, småskollärarynnorna själfva hysa angående sin lönefråga. Allmänt förspörjes ibland oss en önskan, att ålderstilläggen må framflyttas, så att det första ålderstillägget må utbekommas efter 5 tjänstår. Å den af oss år 1903 inlämnade petitionen angafs detta särskildt i den tryckta formuleringen af petitionens syfte å listorna. I tro, att äfven denna gång åsyftades ålderstilläggens framflyttande till 5, 10 och 15 år, hade, enligt uppgift, en mängd lærarynnor undertecknat denna petition utan att särskildt anteckna önskemålet i det hänseendet, enär de ansågo, att kårens önskemål skulle särskildt betonas i motiveringen till vår petition.

Ännu bekymmersammare än för oss yngre ter sig framtiden för våra

snart pensionsmässiga kamrater. Helt ålderdomsunderstöd utgår nu för oss med 250 kronor. Statistiken visar dock, att det stora flertalet understödstagare blott åtnjuta afkortadt ålderdomsunderstöd. Att i våra dagar lefva på 250 kronor och därunder är likväl en omöjlighet. Dessa våra äldre kamrater ha hela sin tjänstetid fått nöja sig med en ytterst låg lön, hvarför de ej kunnat aflägga något nämnvärdt för ålderdomen. Det gynn-samma resultat, vår ålderdomsunderstödsanstalts ekonomi utvisar, bör i betydlig grad underlätta dess ombildning till en verklig pensionsinrättning, och våga vi framställa en underdånig begäran, att förslag om detta samt om höjning af vår lön måtte af Kungl. Maj:t framläggas till 1908 års Riksdag.

I samband härmed anhålla vi vördsammast om ett nytt och på rättvisare grunder utarbetadt reglemente för denna anstalt. Vårt önskemål är, att hel pension för oss må utgå med $\frac{3}{4}$ af vår slutlön, och att afkortad pension må utgå efter samma grunder, som gälla för folkskolläraernas pensionsinrättning.

Det finnes ibland oss ett litet antal lärarinnor, som benämnas »oexaminerade». De hafva i många fall dock genomgått seminariekurs, fastän före en viss tidpunkt. Då de ej aflagt det prof, som sedermera blef anbefalldt, gå de nu icke blott miste om ålderstilläggen utan få äfven minskning i den lön, som tillerkännes examinerad småskollärlärarinna. Vi anse rättvisan kräfvä, att vi äfven för dem framställa en begäran om löneförhöjning, så att deras lön allra minst bör uppgå till 450 kronor.

Våra ålderstillägg hafva hittills endast varit två till antalet. Rättvisan kräfvär dock, att vi i likhet med folkskollärare och folkskollärlärarinnor erhålla *tre*, och att hvardera utgå med ett belopp utgörande hälften af folkskolläraernas.

På grund af hvad här anförts, få vi ödmjukligen rikta till vårt lands regering den begäran, att en omreglering af våra löne- och pensionsförhållanden snarast måtte vidtagas, så

att om möjligt vår grundlön må uppgå till 550 kronor,

att, om detta ej låter sig göra, den *icke*, ej ens för de oexaminerade, må understiga hälften af folkskolläraernas;

att våra ålderstillägg bestämmas till 3 å 75 kronor hvardera, och att de utbekommas efter 5, 10 och 15 tjänstår;

att vår ålderdomsunderstödsanstalt ombildas till pensionsinrättning, och

att hel pension för oss stadgas utgå med $\frac{3}{4}$ af vår slutlön, samt att ofkortad pension må utgå efter samma grunder, som gälla för folkskolläraernas pensionsinrättning.»

De vid denna skrifvelse fogade två bilagorna hade följande lydelse:

Bilaga 1: I Tidning för lärarinnor ställdes förlidet år en fråga till småskollärarynnorna, om någon bland dem fört noggranna anteckningar öfver hvad som pr år åtgått i hennes hushåll till mat, lyse, tvätt o. s. v. En lärarinna i en aflägsen landsbygd, där lefnadsomkostnaderna äro jämförelsevis låga, insände då följande:

	<i>Nota för år.</i>	kr. öre
100	kg. Hvetemjöl	25: 50
100	» Rågsikt	23: 50
28	» Socker	16: 80
12	» Kaffe	18: —
10	» Risgryn	3: —
10	» Hafregryn	3: —
10	» Korngryn	3: —
1	» Russin	—: 80
1	» Plommon	—: 80
1 ^{1/2}	» Sagogryn	—: 75
14	» Krossocker	8: —
14	» Strösocker	8: —
16	» Sirup	8: —
4	» Såpa	2: —
2	» Mackaroni	—: 80
1	låda margarin	6: 50
42	liter fotogen samt ljus	8: —
1	st. får om hösten	12: —
1	st. kalf om våren	6: —
12	tjog ägg	15: —
	Mjolk	30: —
2	tunnor potatis	12: —
2	kg. ost	4: —
	Tvätt	8: —
	Skurning	6: —
	Skjutsar	10: —
Summa kr.		239: 45

Denna räkning är uppgjord för några år sedan, hvarför om största delen af lifsförnödenheterna, som här upptagits, gäller, att priset å dem *nu* är betydligt högre, än ofvan angifvits. Dessutom äro åtskilliga lifsmedel utelämnade, såsom t. ex. fisk, fläsk, grönsaker o. s. v., hvilka äro nödvändiga för en lämplig omväxling i dieten. På grund häraf skrifver

en annan småskollärlarinna, som genom många års erfarenhet vunnit en noggrann kännedom om förhållandet: »Jag ber att få påpeka, hvad som fattas i ofvannämnda förteckning, men som oundvikligen behöfves för vårt lifsuppehälle, om icke arbetskrafterna skola tryta allt för tidigt till följd af umbäranden.

Det är ju en känd sak, att själsarbetaren behöfver kraftig föda, att en hjärna, som mycket nötes, måste ha lämplig näring för att bibehålla sin kraft. Många, många småskollärlarinnor ha nog af de sorgliga löneförhållandena hittills nödgats att i lika hög grad som den lärarinna, hvilken uppgjort ofvanstående hushållsräkning, undvara animalisk föda. Men huru har det gått med deras kropps- och själskrafter? Nervositet och vansinne m. fl. sjukdomar ha ju blifvit följderna för dem, som icke haft anhöriga, hvilka trädt hjälpande emellan. Jag vill alltså här med stöd af lång egen erfarenhet söka visa, hvad en småskollärlarinna behöfver till mat *utöfver* det i notan angifna.

Först vill jag nämna smöret. Icke kan väl för 54 öre margarin i månaden, 13½ öre i veckan, blifva smör till brödet? För mig åtgår ett skålpund smör i veckan. Det har jag städse behöft. Sedan kommer köttet. För krona 1: 50 kött i månaden är ju alldeles för litet, helst som fläsk, sill eller annan salt eller färsk fisk icke medtagits på räkningen. Kött, fläsk, sill och annan fisk hafva för mig gått till krona 1: 50, ja, 2 kronor pr vecka under de sista åren, alltså mellan 6 och 8 kronor i månaden. Då icke flera ägg användas, behöfves minst 1 kg. ost i månaden. Äfvenledes kan väl en småskollärlarinna såväl som andra människor behöfva ärter, bönor, grönsaker, frukt och bär till omväxling i sin diet.

Af hvad som här sagts synes ju, att den företedda hushållsräkningen mer än väl behöfver kompletteras sålunda:

Margarinet utbytes mot 52 skålpund (22 kg.) matsmör pr år	kronor	40: 70
Kött (fläsk, sill och annan fisk).....	»	78: —
(eller allra helst 100 kronor, ty föga troligt är att dessa varor skola falla i pris)		
Osten bör i stället för till 4 kronor beräknas till	»	15: —
Ärter, bönor, grönsaker, frukt och bär	»	10: —

Skall alltså angifvas, hvad en småskollärlarinna *behöfver* för att kunna lefva utan allt för stora umbäranden, går summan till 115 kronor 20 öre *utöfver* hvad den utförligt angifna räkningen angifvit. Detta är hvad jag behöft för att uppehålla lif och krafter. Gåfvor från barnens föräldrar förekomma icke här på orten, ej heller har jag haft några släktingar att tillbringa ferierna hos.»

Då vi likväl till grund för vår anhållan om löneförhöjning lagt den

ytterst lågt tilltagna hushållsräkningen å kronor 239: 45 pr år, framgår ju med all möjlig tydlighet genom det anförda, att någon prutning under 450 kronors grundlön ej bör förekomma, och att om möjligt, för afhjälpande så snart som möjligt af de unga lärarinnornas betryckta ekonomiska ställning, ålderstilläggen böra utgå efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Som förhållandet nu är inom småskolläraryrket, åtgå i många fall de sent bekomna ålderstilläggen till att hos läkare och vid badorter söka bot för den klenhet och sjuklighet, som 10 års otroliga försakelser ådragit lärarinnorna. Den som känner det verkliga förhållandet ibland småskolläraryrket kan icke annat än djupt beklaga, att det första ålderstilläggets utbekommande varit bestämdt så långt fram i tiden som efter 10 tjänstår. En hufvudorsak till den höga sjuklighetsprocenten inom kåren är den knappa och kraftlösa mathållning, som den otillräckliga lönen tvingat småskolläraryrket att hålla sig med.

Bilaga 2. Såsom skäl för nu gällande förordning om utbetalning af ålderstilläggen åt småskolepersonalen har man anført, att, som en del folkskollärare ej utfå sitt första ålderstillägg förr än efter 10 tjänstår, så bör ej småskolekåren utfå sitt första ålderstillägg förr än efter denna tid.

Redan det, att för ett jämförelsevis litet antal folkskollärares och folkskolläraryrket skall en stor kår på öfver 9,000 personer skall behöfva lida, innebär ju en orättvisa. Ännu större ter sig orättvisan, om man närmare undersöker orsaken till, att en del folkskollärare dröja med att skaffa sig ordinarie anställning.

I regel erhåller en folkskollärare inom relativt kort tid, efter det han aflagt sin examen, ordinarie anställning. Att han behöfver gå i 5 år som vikarie eller extra ordinarie hör till undantagen, och det torde bli svårt att bevisa, att han under denna tid ej kunnat skaffa sig ordinarie tjänst.

Att det ej alltid är brist på ordinarie lärarbefattningar, som tvingar en folkskollärare till 5 års väntetid för att bli ordinarie, kan man öfvertyga sig om genom de årligen återkommande annonserna efter kompetenta sökande till ordinarie lärartjänster, annonser, som år efter år införas utan att locka en enda sökande, och som till sist måste besättas med småskolläraryrket. Ett rikt material till belysande af frågan ur denna synpunkt bör finnas hos myndigheterna i de handlingar, som från kommuner insändas i och för erhållande af statsbidrag till folkskolor, som af brist på sökande folkskollärare eller folkskolläraryrket måst besättas med oexaminerade lärarkrafter.

Ej heller tyckes man tagit i betraktande, att de extra ordinarie lärartjänsterna förnämligast äro till finnandes i städerna och de större samhällena. Många

folkskollärare föredraga att i 5 år, ja längre, gå som extra ordinarie i en stad framför att efter kort tid skaffa sig ordinarie anställning i en aflägsen landsbygdsskola. Lönen i städerna är ju äfven helt olika mot på landsbygden, så att folkskolläraren i staden ju redan däri kan ha en ersättning för de tjänstår, han ej får räkna sig till godo i detta fall. Men är det rättvist, att man hänvisar till dessa folkskollärare och säger, att, emedan de få gå 5 år som extra ordinarie, skola 9,000 småskollärarynnor vänta i 10 år på sitt första ålderstillägg?

I vårt land finnas omkring 2,000 socknar, och klockarbefattningarna uppehållas i regel af folkskollärare. Det är en ej oväsentlig biförtjänst, som på detta sätt tillföres denna kår. Vi torde ej misstaga oss, och vi säga oss tro, att en dylik bisyssla *kan* vara orsaken till att en folkskollärare går som vikarie eller extra ordinarie i flera år i hopp att med tiden erhålla den, framför att han söker en ordinarie plats, som ej är för- enad med dylik bisyssla. Vissa folkskollärare äro poststationsföreståndare. Äfven i det fallet uteslutes ej det förmodandet, att en folkskollärare hellre vikarierar å en plats, där sådan bisyssla gifves, än att han söker sig ordinarie anställning å en ort, där han endast är hänvisad till sin lärarlön.

Af det anförda framgår, att vi ej äro fullt nöjda med det skäl, som förebragts, då man bestämt, att vårt första ålderstillägg skall utgå först efter 10 tjänstår. Vi anse, att vår otillräckliga grundlön borde varit ett mera talande skäl för att det första ålderstillägget utgått efter 5 tjänstår, och vi hoppas, att en utredning af möjligheten för oss att få första ålderstillägget framflyttadt skall gifva vid handen, att en förändring till det bättre här kan ske. Ett förslag i den riktningen skall helt visst hälsas med allmän tillfredsställelse.

Vare icke med det anförda sagdt, att vi missunna folkskollärarna, hvarken att deras ålderstillägg utgå förr än våra ej heller deras bisysslor, hvilka vi anse dem mer än väl behöfva för sin familjs underhåll. Vi ha endast velat bemöta ett skäl, hvilket hittills stått hindrande i vägen för en rättvis lösning af vår lönefråga. I ödmjukhet bedja vi, att äfven de af oss förebragta skälen *för* ålderstilläggens utgående förr än hittills må tagas i betraktande.

Till sist bedja vi få påpeka, att åtskilliga röster utom våra egna led höjts för att småskollärarynnelönen minst bör uppgå till hälften af folkskollärarynnas. Men om vår grundlön bestämmes till 450 kronor och våra ålderstillägg utgå med 75 kronor efter 10, 15 och 20 tjänstår, så blir icke småskollärarynnelönen hälften af folkskollärarynnas. För att den skall blifva det, måste antingen grundlönen höjas öfver 450 kronor eller också ålderstilläggen framflyttas.

Särskildt bedja vi få framhålla, att biförtjänster sällan stå oss till buds. En samvetsgrann lärarinna, som ordentligt sköter sin skola och sitt hem, hinner ej med mera. Blir någon stund öfver, behöfver hon använda den till sömnad och lagning af sina egna kläder samt till nödig motion i friska luften.»

De inkomna petitionslistorna hade följande tryckta rubrik:

»Undertecknade, lärarinnor i mindre folk- och småskolor samt biträdande lärarinnor i folkskolor, anhålla vördsammast, att en löne reglering för oss snarast måtte vidtagas, så att vår grundlön må uppgå till 450 kronor och våra ålderstilläggs antal bestämmas till 3 å 75 kronor hvardera. Därför framställa vi en underdånig begäran, att helt ålderdomsunderstöd för oss må stadgas utgå med ett belopp af $\frac{3}{4}$ af vår slutlön.»

Dessa listor voro undertecknade af 4,318 personer, af hvilka dock icke alla yrkat bifall till petitionen i oförändradt skick. Åtskilliga ändringar i och tillägg till densamma hade nämligen på sina håll vidtagits. Så hade grundlörens höjande till 500 kronor yrkats af omkring 300, till 550 kronor af omkring 150 och till 600 kronor af 3 petitionärer. Äfven hade några hemställt om ålderstilläggs höjande till 100 kronor, och öfver 1.000 af undertecknarna hade tillagt önskan, att ålderstilläggen måtte utgå efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Slutligen hade äfven framställts en del skiljaktiga meningar i afseende å pensionsförhållandena.

Slutligen har den 23 november 1907 till mig inkommit en skriftlig resolution från ett i Malmö under samma månad hållet, af omkring 200 deltagare besökt möte med småskollärarinnor från skilda delar af Skåne; och hafva i en underdånig skrifvelse småskollärarinnor inom Östergötland och Småland till ett antal af 300 förklarar sig instämma i denna resolution, hvilken går ut på bifall till den af Svenska folkskolans vänner gjorda, förut omförmälda framställningen. Till stöd för resolutionen har, bland annat, anförts, att 1906 års Riksdag företagit en genomgripande reglering af folkskolepersonalens löneförmåner, och 1907 års Riksdag i afsevärd mån förbättrat lönevillkoren för ett stort antal kvinnliga funktionärer vid statens verk, samt att danska regeringen väckt förslag om höjning af småskollärarinnornas därstädes begynnelselönen till 550 kronor med tre ålders-tillägg å 100 kronor att utgå efter 3, 6 och 9 år.

Öfver alla dessa framställningar utom den sistnämnda hafva infordrade underdåniga yttranden afgifvits af domkapitlen, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen och statens folkskoleinspektörer.

*Ortsmyndig-
heternas
yttranden.*

Uti samtliga dessa yttranden uttalas anslutning till de gjorda framställningarna rörande omöjligheten för småskolepersonalen att med nuva-

*Behofvet af
löneförbätt-
ring.*

rande på alla områden stegrade lefnadskostnader föra en någorlunda människovärdig tillvaro med de nu utgående löneförmånerna och nödvändigheten att i följd af personalens tryckta ekonomiska ställning höja dessa förmåner. På ett eller annat håll har man nöjt sig med ett dylikt principuttalande, men i allmänhet hafva framkommit positiva förslag af delvis rätt divergerande art inom olika områden af den föreliggande frågan.

Begynnelse-
lönen.

Beträffande först begynnelselönen hafva 5 domkapitel, 8 länsstyrelser och 19 inspektörer ansett sig kunna stanna vid en begynnelselön af 450 kronor, 1 domkapitel, 4 länsstyrelser och 5 inspektörer hafva ansett begynnelselönen böra höjas till 500 kronor, 1 länsstyrelse till 525 kronor, under det att icke färre än 7 domkapitel, 11 länsstyrelser och 21 inspektörer funnit en begynnelselön af 550 kronor vara erforderlig. I allmänhet synes den förr ofta framhållna synpunkten, att småskolepersonalens aflöning borde belöpa sig till hälften af folkskolepersonalens, icke vara synnerligen uppbugen. Af dem, som förorda begynnelselönens höjande öfver 450 kronor, erinras ofta, att denna till hälften af folkskollärarnas begynnelselön uppgående aflöning icke skulle befria småskolepersonalen från ekonomiska bekymmer och blott för en mycket kort tid skulle lösa nu föreliggande lönefråga, samt att småskolepersonalens betydelse för det svenska skolväsendet är så stor, att denna personal icke rättvisligen bör hållas inom så snäfvafva aflöningsförmåner, som en halfvering af folkskolepersonalens aflöning erbjuder.

Ålders-
tilläggen.

I fråga om ålderstilläggen förordas endast två sådana att utgå med 75 kronor efter 10 och 15 års tjänstgöring af en länsstyrelse och en inspektör samt att utgå med enahanda belopp efter 5 och 10 års tjänstgöring af en inspektör. Alla öfriga myndigheter, som i frågan yttrat sig, hafva tillstyrkt, att ålderstilläggen måtte blifva tre. I afseende å deras belopp och tiden för deras utgående har hemställts: af ett domkapitel och 2 skiljaktiga ledamöter i ett annat, af 2 länsstyrelser och af 6 inspektörer, att ålderstilläggen måtte sättas till 50 kronor och utgå efter 5, 10 och 15 år, af 2 domkapitel, 5 länsstyrelser och 5 inspektörer, att tilläggen måtte med 75 kronor hvardera utgå efter 10, 15 och 20 år samt af samtliga öfriga -- 10 domkapitel, 15 länsstyrelser och 31 inspektörer -- att tilläggen måtte till belopp af 75 kronor för hvarje utgå efter 5, 10 och 15 år. Till stöd för ett tidigare inträdande af ålderstilläggen har anförts behovet af snart ökade inkomster för amortering af studieskulder, åsamkade under seminarietiden, för anskaffande af medel till bosättning och för att möjliggöra fortsatt utbildning för lärarkallet. Särskildt de myndigheter, hvilka satt begynnelselönen jämförelsevis låg, hafva framhållit nödvändigheten af att låta ålderstilläggen inträda inom kort tid, enär begynnelselönen

syntes dem endast täcka existensminimum. Å andra sidan har till förmån för förslaget, att första ålderstillägget borde inträda först efter 10 år, anförts, att småskollärarynnan — detta uttryck kommer att af mig för korthetens skull användas såsom afseende både lärare och lärarinna — blefve ordinarie vid mycket tidigare ålder än folkskolläraren och att, om tiden för tillgodonjutandet af första ålderstillägget sattes för folkskolläraren till 5 och för småskollärarynnan till 10 år efter erhållen anställning såsom ordinarie, denna tid komme att för båda infalla ungefär lika lång tid efter aflagd examen och vid samma ålder; att småskollärarynnan först genom någon längre tids tjänstgöring erhöle den vidgade erfarenhet, som motiverade förhöjning i aflöning; och att hon just på något äldre dagar behöfde högre inkomster för att bereda sig något större komfort eller att göra besparingar för eventuell sjuklighet.

I fråga om ålderstilläggens storlek har — utom den ganska varierande måttstocken på hvad som kan anses vara en tillräcklig och skälig slutlön och hvarvid de lokala förhållandena naturligen spelat en viss roll — hufvudsakligen synpunkten af kommunernas ekonomiska bärkraft gjort sig gällande, hvilken synpunkt redan, ehuru i mindre mån, framträdte i fråga om begynnelselörens belopp. Enär folkskolebudgeten hotar att i fattiga skoldistrikt antaga alltför stora proportioner, har från olika af de hörda myndigheterna föreslagits, att statsbidraget till småskollärarynpersonalen skall utgå i högre proportion än hittills eller till tre fjärdedelar af hela aflöningen eller efter samma grunder som till de manliga folkskollärarynarnas aflöning, och att ålderstilläggen särskildt skola i sin helhet eller åtminstone till 90 procent bekostas af statsmedel. I detta sammanhang torde böra omnämnas, att två folkskoleinspektörer samt domkapitlet i Härnösand och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västernorrlands län hemställt om ålderstilläggens bestämmande till 75 kronor endast under förutsättning, att statsbidrag erhöles i samma proportion som till de manliga folkskollärarynarnas ålderstilllägg, men att i annat fall småskolepersonalens ålderstilllägg måtte sättas till blott 50 kronor.

Tillika hafva i fråga om aflöningen till den ordinarie personalen framförts åtskilliga speciella önskemål. Åtskilliga af myndigheterna hafva erinrat därom, att de småskollärarynner, hvilka äro anställda såsom lärarinna vid mindre folkskolor eller såsom biträdande lärarinna vid folkskolor, utföra ett mycket mera kräfvande och ansvarsfullt arbete än de vid småskolorna sysselsatta lärarinna samt tillika hafva längre arbetstid än dessa. På grund häraf vore det obilligt, att detta mer betungande arbete icke medförde högre aflöning; och har det därför föreslagits för dessa lärarinna vid mindre folkskolor och biträdande lärarinna vid folkskolor

Speciella önskemål beträffande aflöningen till lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor.

i allmänhet en förhöjning i deras aflöning i förhållande till småskolepersonalen i allmänhet. Denna förhöjning har föreslagits af en folkskoleinspektör att utgå i proportion till den längre arbetstiden och att utgöras ensamt af skoldistriktet, af en folkskoleinspektör till 50 kronor, af en folkskoleinspektör till 100 kronor samt af en folkskoleinspektör och ett domkapitel till 20 procent af småskollärarynnas aflöning.

Speciella önskemål
beträffande
ersättning för
bostad och
vedbrand.

Vidare har Kungl. Maj:ts uppmärksamhet fästats därå, att, därest lärarinnor, hvarom nu är fråga, icke åtnjuta bostad och vedbrand in natura, ersättning därför utgår med endast 50 kronor för år, hvilket belopp enligt nuvarande förhållanden vore alldeles för lågt. Detsamma bör enligt ett domkapitels, en länsstyrelses och 3 inspektörers åsikt höjas till 75 kronor samt enligt en länsstyrelses och en inspektörs mening till 100 kronor.

Oexaminerade
lärarinnor.

Såsom af den lämnade redogörelsen för de underdåniga framställningarna i ämnet framgår, har i ett par af dem särskildt afseende fästats vid de s. k. oexaminerade lärarinnorna. Därmed afses de, hvilka, utan att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller enligt 1885 års kungörelse inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning af ifrågasvarande slag, blifvit till dylika befattningar behörigen antagna. Antalet dylika s. k. oexaminerade uppgår för närvarande inom hela riket till 400 och minskas snart sagdt årligen. En del af dem torde hafva tagit examen enligt äldre bestämmelser, de öfriga äro fullständigt oexaminerade.

Angående dessa oexaminerade hafva meningarna hos de hörda myndigheterna varit synnerligen delade. Under det att somliga af dessa antingen alldeles underlåtit att yttra sig i denna del af frågan eller funnit de oexaminerade kunna lämnas ur räkningen, har åter på andra håll framhållits, att skillnaden mellan den examinerade och den oexaminerade personalen i afseende å kunskaper och undervisningsskicklighet i många fall ej vore synnerligen stor, om ens någon, och att det därför syntes mindre välbeträckt att göra så stor skillnad på aflöningsförmånerna för de två kategorierna som i de underdåniga petitionerna skett. Flertalet af myndigheterna har gått en medelväg och, under erkännande af de oexaminerades goda och plikttrogna arbete, funnit detsamma dock böra i allmänhet tilldelas ett lägre värde än den enligt nu gällande bestämmelser examinerade personalens prestationer.

Dessa olika ståndpunkter hafva funnit uttryck i de för de oexaminerade af myndigheterna föreslagna löneförmånerna. De flesta myndigheterna, nämligen 8 domkapitel, 13 länsstyrelser och 32 inspektörer hafva — med utgångspunkt från en grundlön för examinerade af somliga 450, andra 500 eller 525 och åter andra 550 kronor — ansett, att de oexaminerade borde efter 25 tjänstår framkomma till en denna grundlön motsvarande

aflöning. I öfrigt har föreslagits: af en inspektör 450 kronor efter 10 år och af en annan inspektör samma belopp efter 15 år samt af ett domkapitel, 2 länsstyrelser och 2 inspektörer samma belopp efter 20 år, af en länsstyrelse och en inspektör 550 kronor efter 20 år, af ett domkapitel och en inspektör 350 kronor med tillägg af 100 kronor efter 10 år, af en länsstyrelse och en inspektör 400 kronor med ett ålderstillägg å 100 kronor efter 15 år, af en länsstyrelse 400 kronor jämte tre ålderstillägg å 50 kronor efter 15, 20 och 25 år, af ett domkapitel 450 kronor med två ålderstillägg å 50 kronor efter 15 och 25 år samt af en länsstyrelse 450 kronor med tillägg af 100 kronor efter 25 år. Slutligen hafva 2 domkapitel, en länsstyrelse och 2 inspektörer funnit de oexaminerade böra i aflöningshänseende likställas med de examinerade, hvarvid dock på en del håll denna likställighet ansetts böra inträda endast med afseende å sådana s. k. oexaminerade, som blifvit anställda före år 1890, vid hvilken tid ungefärligen de rent privata seminarier, som under 1870- och 1880-talen utbildat småskollärarinnor, upphört att existera eller blifvit ställda under offentlig kontroll.

Vidkommande pensionsförhållandena för småskolepersonalen innehålla de till Kungl. Maj:t inkomna petitionerna, såsom förut nämnts, önskemål om ålderdomsunderstödsanstaltens ombildande till pensionsinrättning, om full pension till belopp af 75 procent af slutlönen och om afkortad pension enligt samma grunder, som gälla för folkskollärarnas pensionsinrättning.

Pensionsfrågan.

I dessa hänseenden hafva några af de hörda myndigheterna inskränkt sig till att uttrycka en önskan om beredande af bättre pensionsförhållanden för småskolepersonalen. Flertalet af myndigheterna — 7 domkapitel, 10 länsstyrelser och 22 inspektörer — har endast yrkat, att pensionen eller ålderdomsunderstödet måtte i enlighet med petitionärernas framställning sättas till 75 procent af slutlönen. En inspektör har föreslagit pensionen till ett belopp af 300 kronor, ett domkapitel till ett belopp af 400 kronor, under det att en länsstyrelse ansett hel pension böra bestämmas att utgå med 75 procent af skoldistriktets delaktighetsbelopp i pensionsinrättningen intill 600 kronor. Ganska många myndigheter hafva generellt hemställt, att småskolepersonalens pensionering må ordnas efter samma grunder som folkskolepersonalens, hvarvid äfven på en del håll uttryckligen förordats ålderdomsunderstödsanstaltens ombildning till pensionsinrättning samt äfven erinrats om, att pensionstagarna borde själfva bidra till sin pensionering, lärarinna med samma belopp som lärare. Speciella önskemål hafva framburits af ett domkapitel och 2 inspektörer om, att rätt till afkortad pension måtte kunna inträda efter 10 tjänstår, af en inspektör att dylik rätt finge

inträda efter 20 tjänstår, af 2 domkapitel och 2 inspektörer att rätt till hel pension måtte tillkomma pensionstagare vid 50 års ålder samt af ett domkapitel och 4 inspektörer, att full pensionsrätt måtte inträda efter 30 tjänstår oberoende af lefnadsåldern.

Revision af
småskoleför-
fattningarna.

Slutligen har domkapitlet i Uppsala, på föranledande af två inspektörer, föreslagit, att ifrågakomma lönereglering skulle åtföljas af en fullständig revision af gällande författningar rörande småskoleinstitutionen.

Departement-
schefens
yttrande.

Behovvet af
löneförbät-
ring.

Af handlingarna i ärendet finner jag otvetydigt framgå, att den aflöning som småskolläraryrkespersonalen enligt 1904 års lönereglering åtnjuter och som redan då torde hafva varit knappt tilltagen, icke längre motsvarar ens lågt ställda fordringar. De inkomna framställningarna om löneförbättring vittna om den hårda kamp mot sjukdom och brist, ja stundom nöd, som småskolläraryrkespersonalen på många håll föra i denna de alltjämt stigande lefnadskostnadernas tid. Det kan endast förvåna, att denna för vår barnaundervisning så viktiga kår lyckats under de ekonomiskt brydsamma förhållanden, hvori den lefvat, hålla uppe intresset för sitt kall på det sätt, som den, enligt samfällt vittnesbörd, gjort. Jag anser mig icke behöfva närmare utveckla denna sak. Hvad i ärendet förekommit ger ju klart och tydligt vid handen, att det allmänna måste gripa in för att åt småskolans läraryrkespersonal bereda en mer människovärdig tillvaro. En löneförbättring för denna personal är ju också en naturlig följd af den lönereglering för lärarna vid folkskolorna, som 1906 års Riksdag på Kungl. Maj:ts proposition beslöt.

En annan fråga blir den, huru högt man kan sträcka sig med afseende på en sådan löneförbättring. Hänsyn måste därvid tagas jämväl till den ökade ekonomiska börda, som därigenom lägges på såväl staten som de enskilda kommunerna, hvilka senare redan nu på många håll se kostnaden för skolväsendet stiga till belopp, som hota att öfverskrida deras ofta ganska svaga ekonomiska bärkraft.

Begynnelse-
lönen.

Hvad då först beträffar begynnelselönen, tillåter jag mig erinra, att af petitionärerna centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryrkesförbund och 3,858 småskolläraryrkespersonalen föreslagit en begynnelselön af 450 kronor, 305 småskolläraryrkespersonalen en begynnelselön af 500 kronor samt styrelsen för Svenska folkskolornas vänner och 1,673 småskolläraryrkespersonalen en begynnelselön af 550 kronor. Af de hörda myndigheterna hafva 32 förordat en begynnelselön af 450 kronor, 10 af 500 kronor, en af 525 kronor och 39 af 550 kronor.

Det synes mig, som om handlingarna uppenbarligen utvisade, att med ett belopp af 450 kronor såsom begynnelselön ifrågavarande lönereglering icke

komme att föra till det därmed åsyftade målet. Existensminimum för en småskollärarynna på landet — och från landsbygdens lärarinnor måste man utgå — torde ligga snarare öfver än under nyssnämnda belopp, och en lönerreglering, fotad på detta, skulle således icke medföra den ekonomiskt någorlunda tryggade ställning, som petitionärerna afsett, och som naturligtvis bör eftersträfvast att genom lönerregleringen ernå. Jag anser mig därför icke kunna föreslå lägre grundlön än 500 kronor, och när jag stannar vid detta belopp är det icke därför, att icke ett ännu något högre belopp skulle komma det verkliga behofvet närmare, utan med föranledande af den utaf mig förut omnämnda hänsynen till det allmännas ekonomi. Å andra sidan vill jag dock betona, att den af mig sålunda ifrågasatta höjningen af begynnelselönen från 350 till 500 kronor ju innebär en högst väsentlig förbättring af ifrågavarande personals ekonomiska ställning. Ökningen uppgår nämligen till 42,8 procent.

En ytterligare förbättring skulle åstadkommas, om, såsom jag tänkt mig, ålderstilläggen bestämmas till tre att utgå efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Med hänsyn till att begynnelselönen blifvit satt till endast 500 kronor och att småskollärarynnan just i början af sin tjänstgöring torde behöfva använda en del af sin aflöning i och för sin bosättning och till gäldande af studieskulder, finner jag föga lämpligt att, såsom på sina håll föreslagits, låta det första ålderstillägget fortfarande inträda först efter 10 års tjänstgöring. Visserligen kommer småskolepersonalen genom den af mig föreslagna anordningen i en i detta afseende bättre ställning än folkskolepersonalen, som får beräkna ålderstillägg först efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring såsom ordinarie. Men dels är att märka, att folkskolläraren oftast erhåller eller åtminstone kan erhålla ordinarie anställning ganska snart efter aflagd examen vid seminariet, dels ock synas småskollärarynnorna böra i någon mån bekomma någon fördel till utjämnande af deras ogynnsammare ställning vid beräkning af tjänstår. Jag erinrar nämligen därom, att enligt de af mig förut omnämnda författningarna en folkskollärare äger att vinna uppflyttning i högre lönegrad, därest han under de fem erforderliga åren meddelat undervisning under mera än fyra femtedelar af den å nämnda tjänstetid belöpande fastställda undervisningstiden af åtta månader om året, under det att för småskollärarynna tjänståret räknas såsom fullt först då hon under löpande kalenderår tjänstgjort åtta månader med reduktion till tjänstår å åtta månader af de sammanlagda tjänstetiderna för de kalenderår, under hvilka hon undervisat kortare tid än åtta månader.

Hvad angår ålderstilläggens storlek, anser jag mig icke kunna föreslå dem till högre belopp än 50 kronor, detta hufvudsakligen med hänsyn till de statsfinansiella krafven. Men en anordning med icke alltför höga ål-

Ålders-
tilläggen.

derstillägg medför äfven den fördelen, att skillnaden i aflöning mellan äldre och yngre lärarinnor icke blir alltför stor, hvarigenom å ena sidan lockelsen för skoldistriktet att hufvudsakligen vända sig till de yngsta lärarinnorna för att erhålla den billigaste arbetskraften blir mindre, och å andra sidan det blir lättare för äldre lärarinnor med större erfarenhet att vinna transport till befattningar, som i afseende å arbete och andra dylika förhållanden äro att anse såsom förmånligare.

Med de af mig föreslagna lönesatserna skulle småskollärarynnan således komma till en slutlön af 650 kronor, under det att slutlönen nu är 450 kronor. Detta är en ökning af 44,4 procent. Härtill kommer förmånen af bostad och bränsle, hvartill jag strax skall komma.

Gör man en jämförelse mellan hvad en småskollärarynna skulle under en trettioårig tjänstetid i aflöning uppbära med åtnjutande af de utaf mig föreslagna lönesatserna och hvad hon skulle komma att åtnjuta med en begynnelselön af 450 kronor och tre ålderstillägg hvartdera å 75 kronor, såsom de flesta af petitionärerna tänkt sig saken, kommer man till följande resultat:

Aflöning å 500 kr. i 5 år	2,500
» » 550 » i 5 »	2,750
» » 600 » i 5 »	3,000
» » 650 » i 15 »	9,750
	<hr/>
Summa kronor	18,000
Aflöning å 450 kr. i 5 år	2,250
» » 525 » i 5 »	2,625
» » 600 » i 5 »	3,000
» » 675 » i 15 »	10,125
	<hr/>
Summa kronor	18,000

Man kommer således i båda fallen till samma slutbelopp; men i ena fallet äro de tidigare åren bättre tillgodosedda, i det andra fallet de senare åren, hvilket för en lärarinna, som icke bildar egen familj, torde hafva mindre betydelse.

Ersättning för
bostad och
vedbrand.

Jag har redan erinrat om, att småskollärarynnorna enligt nu gällande bestämmelser skola af skoldistriktet förses med tjänlig bostad jämte nödig vedbrand eller ock, där hinder eller svårighet härför möta, erhålla i ersättning för nämnda förmåner minst 50 kronor för år. Dessa naturförmåner böra fortfarande oförändradt utgå. Men den eventuella ersättningen för dem synes under nuvarande förhållanden vara väl knappt tilltagen och komma att för vederbörande ersättningstagare medföra förlust. Jag anser därför, att denna ersättning bör höjas till 100 kronor för år.

Man har då också större sannolikhet för, att skoldistriktet i regel komma att utgöra dessa förmåner in natura, något som ur många synpunkter torde vara att föredraga.

Den af åtskilliga myndigheter gjorda framställningen om höjd aflöning för de småskollärarinnor, hvilka tjänstgöra vid mindre folkskola eller såsom biträdande vid folkskola, kan jag icke biträda. Det är visserligen sant, att dessa lärarinnor hafva en mera omfattande och ansträngande tjänstgöring än de, hvilka arbeta vid småskolan. Men det är att observera, att mindre folkskolan är en undantagsform, som icke ger det resultat, man i folkbildningsafseende har rätt att fordra. Den mindre folkskolan har i vårt land en alltför stor utsträckning, och det kan icke vara skäl att genom höjd aflöning med åtföljande höjdt statsbidrag premiera denna skolform. Vilja skoldistriktet behålla dessa mindre folkskolor, böra de kunna själfva bekosta ett tilläggsarfvode åt de vid dem anställda lärarinnorna. Dessa skolor komma ändock att ställa sig billigare för skoldistriktet än egentliga folkskolor. Hvad nu är sagdt gäller i tillämpliga delar äfven med afseende å de biträdande lärarinnorna vid folkskolorna.

Jag öfvergår härnäst till frågan om de s. k. oexaminerade småskollärarinnornas aflöningsförmåner. Det torde därvid böra påpekas, att denna fråga i själfva verket icke har någon stor omfattning. Af de nära 10,000 lärarinnor, hvarom här är tal, höra endast omkring 400 till de oexaminerade, och det torde få anses såsom själfallet, att detta antal kommer att årligen minskas, i synnerhet som dessa lärarinnor, enligt 4 § i nådiga stadgan angående pröfning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola den 28 maj 1897, äga rätt att efter två års tjänstgöring undergå i denna författning afsedd pröfning.

Jag kan icke biträda förslaget, att dessa lärarinnor med lägre kompetens men med lätt tillfälle att, där de besitta erforderliga kunskaper och duglighet, skaffa sig full kompetens skulle i aflöningshänseende fullständigt eller i det närmaste likställas med i vanlig ordning examinerade lärarinnor. Därigenom skulle dessa oexaminerade obehörigen gynnas till nackdel för dem, hvilka offrat tid och penningar på att skaffa sig den af staten äskade utbildningen. För närvarande åtnjuta de oexaminerade 50 kronor lägre lön än de examinerades begynnelselön och sakna rätt till ålders-tillägg. Jag har icke funnit skäl framlagda, som förmått mig att öfvergifva nämnda grunder för de oexaminerades aflöning. Särskildt synes mig förslagen om ålderstillägg efter en längre tids tjänstgöring, 20 å 25 år,

synnerligen litet tilltalande. Därest afsikten varit att därigenom bereda dessa lärarinnor högre ålderdomsunderstöd, torde detta mål icke kunna på sådant sätt vinnas, så länge icke systemet med ålderdomsunderstöd utbytes mot verklig pensionering. Angående denna fråga kommer jag att senare yttra mig.

Jag föreslår således, att framställningarna rörande de oexaminerade endast i så måtto vinna afseende, att såsom villkor för erhållande af statsbidrag till deras aflönande föreskrifves en aflöning af minst 450 kronor.

Statsbi draget.

Angående statsbidragen till ifrågavarande personals aflönande kan jag yttra mig kort. De utgå för närvarande öfver hela linjen med två tredjedelar af den lagbestämda aflöningen. Med de lönesatser, jag nu föreslagit och hvilka jag särskildt sökt afpassa med hänsyn jämväl till vederbörande skoldistrikts ekonomi, finner jag ej anledning att föreslå ändring i berörda proportion mellan aflöningen och statsbidraget.

Jag vill här erinra därom, att Kungl. Maj:t i sin proposition till 1906 års Riksdag angående lönereglering för folkskolans lärare föreslog, att ålders-tilläggen till dem skulle helt och hållet utgå af statsmedel, men att Riksdagen icke godkände Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Erforderlig
ökning af
statsanslaget.

Om jag härefter öfvergår till frågan om den ökning i statsutgifter, som den af mig tilltänkta löneregleringen skulle komma att medföra, erfordras till en början utredning rörande antalet lärarinnor och deras fördelning på olika lönegrader. Enligt infordrade uppgifter för år 1907 ställa sig dessa siffror sålunda:

med	1— 5 tjänstår	finnas	3,322	lärarinnor
»	6—10	»	»	1,918	»
»	11—15	»	»	1,453	»
»	16—20	»	»	1,015	»
öfver	20	»	»	1,851	»
hvertill	komma	oexaminerade	400	»
				Summa 9,959 lärarinnor.	

Då ökningen af lönen blir för lärarinnor med 1—5 tjänstår 150 kronor, för öfriga examinerade 200 kronor och för de oexaminerade 150 kronor, komma statsbidragen i sin ordning att ökas för lärarinnor med 1—5 tjänstår med 100 kronor, för öfriga examinerade med 133 kronor 33 öre och för de oexaminerade med 100 kronor.

De ökade statsutgifterna komma således att stiga till följande belopp:

för 3,322 lärarinnor	å 100: —	332,200: —
» 6,237 »	å 133: 33	831,579: 21
» 400 oexaminerade	å 100: —	40,000: —

Summa 1,203,779: 21

eller i rundt tal 1,200,000 kronor, med hvilket belopp det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor fördenskull bör höjas.

För kommunerna kommer löneregleringen att orsaka en ökning i utgifterna för skolväsendet med sammanlagdt omkring 600,000 kronor, hvilket icke torde blifva alltför betungande.

I sammanhag med förevarande löneregleringsfråga torde äfven bestämmelserna rörande aflönande af s. k. sjukvikarier och af vissa lärare vid de s. k. landstingsseminarierna böra undergå revision. Aflönningen till sjukvikarier.

Nådiga kungörelsen angående aflönande af vikarie för lärare vid folkskola eller småskola under tjänstledighet på grund af sjukdom den 1 juni 1900 innehåller först i § 1 mom. 1 bestämmelse, att, därest vid folkskolan anställd ordinarie eller extra ordinarie lärare, till hvilken aflönande bidrag af statsmedel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vikarie för honom är förordnad på sätt närmare anges, vikarien skall åtnjuta visst arfvode samt förses med tjänlig, skolan närbelägen bostad, bestående af ett rum, med vedbrand eller ock erhålla ersättning därför, beräknad efter minst 50 kronor för åtta månaders undervisningstid, äfvensom med belopp, som af skoldistriktet bestämmes, undfå godtgörelse för resekostnad, där sådan ifrågakommer.

Vidare heter det i § 1 mom. 2 och § 2 mom. 1 af samma kungörelse:

§ 1. mom 2. Då biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola, till hvilken aflönande bidrag af statsmedel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vid småskollärarseminarium examinerad eller, enligt § 6 i nådiga kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, af folkskoleinspektör pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda årliga undervisningstiden, skall vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuta arfvode efter minst 300 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 37 kronor 50 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för ordinarie eller extra ordinarie lärare vid folkskola.

Har i fall, som i detta mom. omförmäles, oexaminerad vikarie förordnats, skall denne åtnjuta arvode efter minst 250 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 31 kronor 25 öre för läsmånad och i öfrigt enahanda förmåner, som nyss är sagdt.

§ 2 mom. 1. Om enligt läkarbetyg sjukdom, på grund hvaraf tjänstledigheten åtnjutes, är sådan, att densamma gör läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjänst, men ej af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren efter omsorgsfull undersökning anser sannolikt, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträde i tjänstgöring, samt den tjänstledige läraren icke uppnått 60 års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till hel pension eller helt ålderdomsunderstöd, skall vikariens aflöning utgöras sålunda, att den tjänstledige läraren af sin lön afstår ett belopp, motsvarande en fjärdedel af vikariens kontanta minimiaflöning, samt två tredjedelar af samma minimiaflöning utgå af statsmedel och återstoden erlägges af skoldistriktet, hvilket det jämväl åligger att förse vikarien med bostad jämte vedbrand eller ock lämna ersättning därför, enligt hvad ofvan omförmälts, äfvensom att, där så ifrågakommer, godtgöra honom resekostnad.

Ifrågavarande vikarier åtnjuta således nu en aflöning, för år räknadt, som, därest vikarien är examinerad, med 50 kronor understiger examinerad ordinarie lärarinnsa begynnelselö. och, därest vikarien är oexaminerad, med 100 kronor understiger samma begynnelselö. Jag finner ingen anledning att föreslå någon ändring i förhållandet mellan aflöningarna, utan anser vikarien fortfarande böra hafva respektiva 50 och 100 kronor under examinerad ordinarie lärarinnsa begynnelselö. Examinerad vikarie skulle således få 450 kronor, oexaminerad vikarie 400 kronor, allt för år räknadt.

Bestämmelsen rörande den andel af vikariens aflöning, som den tjänstlediga lärarinnan af sin lön skall till denne afstå, synes böra kvarstå oförändrad och således afse en fjärdedel af den nu föreslagna minimiaflöningen. Likaledes föreslår jag, att bestämmelserna rörande skoldistriktets skyldighet att förse vikarien med bostad jämte vedbrand eller lämna ersättning därför äfvensom godtgöra vikarien resekostnad få kvarstå oförändrade. Det synes mig icke här, där det i regel får anses vara fråga om vikariat af kortare varaktighet, vara samma skäl att höja ersättningen för bostad jämte vedbrand som med afseende å den ordinarie lärarpersonalen.

Hvad statsbidraget angår, synes detta fortfarande böra sättas till två tredjedelar af vikariens nyss berörda minimiaflöning; och då denna höjes, uppstår således en ökning i statens utgift för ändamålet. Enligt kapitalkontot till rikshufvudboken för år 1906 utanordnades för samma år stats-

bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola med sammanlagdt 131,477 kronor 77 öre. Däraf utgingo 28,678 kronor 3 öre till vikarier för småskolepersonalen. Enligt de af mig nu angifna grunderna skulle statsbidraget höjas för examinerad vikarie från 200 kronor till 300 kronor och för oexaminerad vikarie från 166 kronor 67 öre till 266 kronor 67 öre. Då de oexaminerade vikarierna icke härvidlag torde spela någon stor roll, synes anslaget böra höjas med 50 procent af det år 1906 för ifrågavarande ändamål utanordnade beloppet, eller med 14,339 kronor. Men hertill kommer, att ifrågavarande anslag, hvilket i 1908 års stat är uppfördt med 125,000 kronor, såsom nyss antydts, redan år 1906 öferskridits med ett belopp af 6,477 kronor 77 öre. Det torde vid sådant förhållande vara lämpligt att i detta sammanhang höja anslaget jämväl med sistnämnda belopp. Anslaget skulle således behöfva ökas med sammanlagdt 20,816 kronor 77 öre, eller i rundt tal 21,000 kronor.

Enligt nådiga kungörelsen angående bidrag af allmänna medel till aflönande af lärare och lärarinnor vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt seminarium för bildande af lärare och lärarinnor vid småskola m. m. den 27 maj 1898 äger landsting eller dylik stad att till aflönande af dessa lärare och lärarinnor uppbära bidrag af allmänna medel enligt samma grunder, som gälla med afseende på de lönetillskott, hvilka af statsmedel utgå till skoldistrikt för aflönande af lärare och lärarinnor vid distriktets folk- och småskola.

Nådiga kungörelsen angående aflönande af vikarie för lärare vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt småskolläro-
De vid landstingsseminarierna anställda småskolläroinnornas aflönning.
 seminarium under tjänstledighet på grund af sjukdom den 31 maj 1901 stadgar i § 1, sådan denna lyder enligt nådiga kungörelsen den 28 juni 1907:

Därest lärare vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt småskoleseminarium, till hvilkens aflönning bidrag af allmänna medel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vikarie för honom är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda undervisningstiden af åtta månader om året, skall vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuta arfvode, därest han aflagt folkskolläroexamen, efter minst 800 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 100 kronor för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, och, om han aflagt småskolläroexamen eller blifvit af folkskoleinspektör pröfvad enligt § 6 i nådiga kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, efter minst 300 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 37 kronor 50 öre för läsmånad samt, om han är oexaminerad, efter minst 250 kronor

för ofvannämnda undervisningstid eller 31 kronor 25 öre för läsmånad, hvarjämte vikarien skall erhålla ersättning för bostad med vedbrand, beräknad efter minst 50 kronor för åtta månaders undervisningstid, äfvensom undfå godtgörelse för resekostnad, där sådan ifrågakommer.

§ 2 mom. 1 af samma kungörelse innehåller i fråga om vikariearfvodets utgörande bestämmelser fullkomligt motsvarande de af mig förut omförmälda i § 2 mom. 1 af kungörelsen angående aflönande af vikarie för lärare vid folkskola eller småskola under tjänstledighet på grund af sjukdom.

Till bidrag till aflönande af lärare och lärarinnor vid seminarier för småskollärares och småskollärarynnors bildande är i riksstaten uppfördt ett förslagsanslag å 20,000 kronor. För ändamålet utgick år 1906 ett belopp af 23,260 kronor 73 öre.

Ifrågavarande lärare och lärarinnor böra, i den mån de aflagt småskollärarexamen eller pröfvats af folkskoleinspektör enligt nådiga kungörelsen den 5 juni 1885 i detta sammanhang få sina aflöningar höjda i likhet med småskolepersonalen, eller till 500 kronor med tre ålderstillägg å 50 kronor efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Denna höjning motsvaras af en ökning af statsbidraget för lärare eller lärarinna med 1—5 tjänstår 100 kronor och för öfriga examinerade 133 kronor 33 öre.

Vid ifrågavarande seminarier äro för närvarande anställda 23 lärare med småskolekompetens, däraf 1 med 5 tjänstår, 9 med 6—10 tjänstår, 6 med 11—15 tjänstår och 7 med flera än 15 tjänstår. Ökningen af det erforderliga statsbidraget skulle således komma att uppgå till följande belopp:

för	1	lärare	å	kronor	100:	—	kronor	100:	—
»	22	»	å	»	133:	33	»	2,933:	26
<hr/>										
Summa kronor 3,033: 26.										

Anslaget skulle således behöfva höjas med 3,033 kronor 26 öre, hvar-till lämpligen torde böra läggas förut anmärkta brist 3,260 kronor 73 öre. Ökningen skulle därigenom uppgå till i rundt tal 6,000 kronor.

Äfven ifrågavarande lärares sjukvikarier böra naturligtvis erhålla höjd aflöning i likhet med småskolepersonalens sjukvikarier, hvilket medför motsvarande höjning af statsbidraget till vikariernas aflöning. Med hänsyn till det ringa antalet af dessa lärare och då det för ändamålet i riksstaten uppförda anslag, 2,000 kronor, visar betydligt öfverskott, är någon höjning af detta anslag icke erforderlig.

Jag öfvergår härefter till frågan om småskolepersonalens pensionsförhållanden.

Pensionsfrågan.

I nu gällande reglemente för småskollärares med flera ålderdomsunderstödsanstalt med den lydelse 6, 7, 8 och 9 §§ erhållit genom nådiga kungörelsen den 16 juni 1906 stadgas bland annat följande, med iakttagande af att hvad som är sagdt om lärare gäller äfven lärarinna.

Gällande bestämmelser.

Anstalten afser beredande af ålderdomsunderstöd åt de lärare vid småskolor och mindre folkskolor samt de icke ordinarie lärare vid folkskolor, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes (§ 1). De för anstaltens ändamål erforderliga kostnader bestridas genom afgifter af dels vederbörande skoldistrikt dels vederbörande lärare samt genom fyllnadsbidrag af staten (§ 2). Skoldistrikt är skyldigt att såsom bidrag till bestridande af anstaltens utgifter erlägga en årlig afgift af 10 kronor för hvarje lärare, för hvilken skoldistriktet för samma år utbekommer lönetillskott af allmänna medel, med undantag allenast för vikarie vid ordinarie folkskollärartjänst, med skyldighet för vederbörande lärare att å sin lön vidkännas ett årligt afdrag af fyra kronor (§ 3). Rätt till understöd från anstalten tillkommer, under de villkor i öfrigt, som reglementet bestämmer, hvar och en af de i § 1 afsedda lärare, som antingen, då understödet sökes, är eller inom ett år före inlämnandet till vederbörande skolråd af sin ansökning om understöd varit i tjänst anställd (§ 5). Understödet är antingen helt eller afkortadt. Helt understöd utgår med ett belopp af 250 kronor för år (§ 6). Rätt till helt understöd tillkommer efter afgang från tjänsten hvarje understödsberättigad lärare, som uppnått 55 års ålder och räknar 30 tjänstår. Lärare, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, är, om han tjänstgjort minst 20 år och summan af lefnads- och tjänstår uppgår till minst 80, berättigad att efter afgang från tjänsten erhålla understöd till belopp af 165 kronor (§ 7). Anses af vederbörande skolråd eller folkskoleinspektör lärare eller lärarinna på grund af försvagad hälsa, bristande syn eller hörsel eller annan liknande, oförvållad anledning icke vidare vara fullt lämplig att sköta sin tjänst, är, efter uppnådda 25 tjänstår, lärare, som fyllt 50 år, och lärarinna, som fyllt 45 år, berättigade att efter afgang från tjänsten bekomma afkortadt årligt understöd till följande belopp:

a) lärarinna,		
som fyllt 45 år	115 kronor
» » 46 »	125 »
» » 47 »	135 »
» » 48 »	145 »
» » 49 »	155 »

b) lärare eller lärarinna,		
som fyllt 50 år	165	kronor
» » 51 »	180	»
» » 52 »	195	»
» » 53 »	215	»
» » 54 »	230	»

Lärare, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, är, om han tjänstgjort minst 20 år och af förutnämnda skäl icke vidare anses fullt lämplig att sköta sin tjänst, likaledes berättigad att efter afgang från tjänsten erhålla afkortadt årligt understöd sålunda:

om summan af lefnads- och tjänstår uppgår till		till belopp af
75 år	115	kronor
76 »	125	»
77 »	135	»
78 »	145	»
79 »	155	»

(§ 8). Lärare, som ej upphunnit det för erhållande af helt eller afkortadt understöd bestämda antalet lefnads- och tjänstår men genom obotlig sjukdom blifvit urståndsatt att vidare sköta sin tjänst, äger att därest han tjänstgjort minst 15 år, från anstalten bekomma ett årligt understöd af 115 kronor (§ 9).

Proposition
till 1906 års
Riksdag.

Förutnämnda understödsbelopp fastställdes af 1906 års Riksdag på grund af nådig proposition (n:o 92), med anledning af en vid 1905 års Riksdag väckt motion med därpå föranledd riksdagsskrifvelse.

Innan Kungl. Maj:t aflät berörda proposition, hade Kungl. Maj:t infortrat utlåtande i ämnet från direktionen öfver folkskolläraernas pensionsinrättning. I detta utlåtande åberopades beräkningar, verkställda på direktionens föranstaltande af sakkunnig person, aktuarien Ivar Hultman samt anfördes och erinrades i öfrigt, bland annat:

Riksdagen hade särskildt hemställt, att det skulle undersökas, om icke vid en ytterligare höjning af understödsbeloppen det borde krävas, att de från och genom skoldistriktet inflytande bidragen till understödskostnadernas bestridande också höjdes.

Enligt § 3 i det för understödsanstalten fastställda reglementet vore skoldistriktet ställt såsom den i förhållande till staten betalningsskyldige, med rätt för distriktet att i sin ordning uttaga lärarens andel genom inne-

hållande å lönen af ett mot denna andel svarande belopp. Det torde dock ofta förekomma, att lärarens andel i bidraget icke från skoldistriktets sida utkräfdes, utan att skoldistriktet bestrede bidraget i dess helhet. Detta uppenbarligen i den afsikten att bespara småskolläraren en utgift, som för hans ringa villkor kunde vara ganska kännbar, men som åter ansåges för skoldistriktet föga betungande. Principen om en löntagares skyldighet att själf lämna bidrag till den ålderdomsförsörjning, som han genom statens försorg finge tillgodonjuta, hvilken princip mer och mer gjordes gällande, hade således alltifrån småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalts inrättande tillämpats å den lärarpersonal, för hvilken denna anstalt vore afsedd. Det borde bemärkas, att detta moment om lärarens skyldighet att lämna dylikt bidrag icke på sin tid upptagits vare sig uti det kommittéutlåtande, som af därtill utsedda personer afgifvits, innan anstalten upprättades, eller uti den nådiga propositionen angående anstalten, som af Kungl. Maj:t år 1892 afläts till Riksdagen, utan att detsamma tillfogats vid frågans behandling i Riksdagen. I kommitténs förslag likasom äfven i den nådiga propositionen hade ifrågasatts endast bidrag från skoldistriktet, och detta med det belopp af 6 kronor, som allt hittills varit gällande.

Uppenbart vore, att den sålunda vidtagna, i och för sig ganska betydande ökningen i bidragets belopp mycket förstärkt understödsanstaltens ekonomiska ställning och varit en väsentligen medverkande orsak till att denna visat mer gynnsamma resultat än från början beräknats. I följd häraf hade någon skyldighet för staten att lämna bidrag till understödets bestridande ännu ej inträdt och komme antagligen först om åtskilliga år härefter att inträda. I afseende å sistberörda förhållande torde icke med skäl göras gällande, att ökning uti de från och genom skoldistriktet ingående bidragen vore behöflig för att bringa anstaltens ekonomi uti ett af omständigheterna påkalladt förbättradt läge, och således stödde sig väl en fordran om en dylik åtgärds vidtagande mer på principiella skäl. Vid ökade utgifter ville man i hvarje händelse trygga ställningen genom ökade inkomster och särskildt lärarna vidkommande ansåges det tilläfväntas vara af vikt att i samband med bättrade lönevillkor och ålderdomsunderstöd uppehålla fordringen på erläggande af förhöjdt bidrag till ålderdomsförsörjningen. Härvid borde dock erinras, att, när de från anstalten utgående understöden, jämlikt nådiga kungörelsen den 15 juni 1900, höjdes, hvilket medförde en ökning af $33\frac{1}{3}$ procent i understödets därförut gällande belopp, någon höjning af de nu omhandlade bidragen från skoldistrikt och lärare icke stadgats eller ens satts i fråga.

Uti motionen hade såväl vid § 7 som vid § 8 bibehållits öfvergångsstadganden, afseende dem, som före den 1 januari 1880 varit i tjänst an-

ställda, och till hvilka vid anstaltens inrättande särskild hänsyn ansetts böra tagas både i följd af deras antagligen högre ålder och flera andra skäl. Då, vid eventuellt bifall till motionen, ändringar i enlighet därmed icke torde kunna komma till stånd förr än mer än 25 år förflutit från den tidpunkt, som uti öfvergångsstadgandena sålunda angifvits, kunde det väl synas, som om öfvergångsstadgandet under § 8 numera kunde utslutas, då därunder bestämbara fall ej vidare skulle förekomma. Erfarenheten visade dock, att jämväl på allra sista tiden detta öfvergångsstadgande behöft tillämpas, beroende på att lärare, som varit i tjänst anställda före den 1 januari 1880 sedermera under längre tider afbrutit sin verksamhet och så åter upptagit densamma. Då åtminstone formellt sedt stadgandet vore å sådana fall tillämpligt, torde med dess borttagande ännu böra anstå.

Vid de af aktuarien Hultman gjorda beräkningarna hade man, såsom i redogörelsen framhållits, genom erfarenhetsrön, som omfattade ett flertal år, kunnat justera den beräkning öfver understödstagarnas framtida antal, som före anstaltens tillkomst af kommitterade utförts — en justering, som kunnat göras så omfattande, att detta antal reducerats till 60 procent af det tidigare antagna — hvarjämte till utgångspunkt för beräkningen af anstaltens tillgodohafvande hos statskontoret kunnat tagas den vid 1904 års utgång där innestående behållningen.

Af hvad tabellerna utvisade borde såsom särskildt beaktansvärdt framhållas.

Antalet understödstagare, som under anstaltens första verksamhetsår uppgått till endast 42 emot af kommittén beräknade 180, skulle enligt de nu gjorda beräkningarna för år 1905 uppgå till 594 samt år 1925 hafva hunnit upp till 1,527.

Skulle understöden från och med år 1907 för blifvande understödstagare höjas i nu ifrågasatt omfattning, eller med 25 procent af de nuvarande beloppen, därvid helt understöd komme att utgå med 250 kronor och medelbeloppet af samtliga understöd beräknats till 175 kronor, utan att någon höjning förekomme i det genom skoldistriktet inflytande bidraget till understödskostnaden, skulle statsbidrag för denna kostnad blifva erforderligt *första gången år 1914* eller under det *tjuguandra året* sedan anstalten trädde i verksamhet, och då med belopp af 46,050 kronor, hvilket belopp under därpå följande året eller 1915 skulle hafva ökats till 113,700 kronor, hvarefter samma bidrag likaledes med successivt ökade belopp men med efter hand minskad stegring skulle år 1925 hafva hunnit upp till 157,425 kronor.

Om under enahanda förutsättningar ökning af understöden ägde rum,

men det bidrag till understödskostnaden, som genom skoldistriktet inflöte, tillika höjdes och äfven denna höjning bestämdes till 25 procent af nuvarande beloppet, så att bidraget i dess helhet komme att utgöra 12 kronor 50 öre, skulle bidrag till samma kostnad från statens sida blifva behöfligt *första gången år 1916* eller under anstaltens *tjuufjärde* verksamhetsår och då med ett belopp af 15,350 kronor, hvilket belopp det påföljande året 1917 skulle hafva ökat till 97,775 kronor, hvarefter samma bidrag komme att med ökade belopp men med efter hand minskad stegring hafva år 1925 vuxit upp till 127,675 kronor.

Såsom syntes, vore skillnaden i afseende å tidpunkten, då statens bidrag till understödskostnaden skulle erfordras, om höjning af understöden vidtoges med eller utan höjning af de genom skoldistriktet inflytande bidragen, allenast två år. Skillnaden i den utgift för staten, som under de nyss nämnda olika förutsättningarna komme att påfordras, vore mer i ögonen fallande; den skulle vid det sista år, till hvilket dessa beräkningar framförts, komma att utgöra i rundt tal 30,000 kronor.

Såvidt direktionen kunde finna, borde inga betänkligheter hysas för den ökade kostnad, som i hvarje händelse först åtskilliga år därefter skulle åsamkas statsverket genom de nu ifrågasatta förhöjningarna i de från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt utgående ålderdomsunderstöden. Denna ökning kunde icke sägas afsevärd i förhållande till den billiga och angelägna sak, som därmed skulle främjas.

Småskollärarnas ålderdomsförsörjning hade, sedan den ordnats, icke dittills förorsakat statsverket några kostnader, ehuru vid dess inrättande det förutsatts, att detta redan skulle blifvit fallet. Om då framdeles statens bidrag komme att påfordras något förr och till något högre belopp, än hvad som skulle blifva fallet, om de nuvarande understödsbeloppen bibehölles, så kunde ju detta likasom afräknas på hvad som därförinnan åt statsverket besparats, och som komme att besparas, mest i följd af de bidrag till understödsanstaltens uppehållande, som småskollärarna m. fl. själfva lämnat.

Sedan statskontoret afgifvit utlåtande i detta ärende, framhöll dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet i det anförande till statsrådsprotokollet, som åtföljde propositionen till Riksdagen, såsom sin åsikt, att med hänsyn särskildt till den gynnsamma ekonomiska ställning, småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt visade, i sammanhang med den ifrågasatta ökningen i understödsbeloppen icke borde vidtagas någon höjning i de dåvarande afgifterna till anstalten. Ett ytterligare skäl att icke företaga någon afgiftsförhöjning tillkomme, enligt departementschefens åsikt, om anstaltens inkomster under de närmaste åren ökades därigenom,

att, såsom statskontoret föreslagit och departementschefen funne lämpligt, det i statskontorets kassa för anstaltens räkning ineliggande öfverskottet å afgifterna, hvilket vid 1906 års början uppgått till 533,086 kronor 14 öre, liksom de afgifter, som därefter inflöte till statskontoret för anstaltens räkning, finge, till den del de icke behöfde anlitas för anstaltens utgifter, göras räntebärande. I fråga om förvaltningen af dessa medel borde detta bestyr tillkomma statskontoret.

Uti sin skrifvelse i ämnet framhöll Riksdagen särskildt, att en höjning af afgifterna borde under den närmaste tiden kunna ersättas genom åtgärden att för anstaltens räkning göra dess öfverskottsmedel räntebärande, hvadan Riksdagen icke föreslog någon förhöjning i pensionsavgifterna.

Departements-
chefens
yttrande.

Såsom framgår af den förut lämnade redogörelsen för de inkomna framställningarna i ämnet och myndigheternas däröfver afgifna yttranden, har på åtskilliga håll uttalats sympati för åtgärden att, såsom man uttryckt sig, ombilda understödsanstalten till en verklig pensionsinrättning. För min del har jag icke kunnat finna något giltigt skäl för en förändring af grunderna för understödsanstalten, hvilken hittills fungerat väl, och hvilken med den åt densamma gifna organisationen torde kunna äfven för framtiden på ett tillfredsställande sätt ombesörja den öfveråriga småskolepersonalens pensioneringsförhållanden. I motsats till en pensionsinrättning sådan som folkskolläraernas pensionsinrättning, hvilken har till uppgift att insamla fonder, från hvars afkastning pensionerna skola utgå, bestridas understöden från ålderdomsunderstödsanstalten genom de inflytande årsavgifterna, hvilka icke fonderas, och, i den mån dessa årsavgifter icke räcka till, genom statens tillskott. Att i förevarande fall en fond kommit att inom anstalten uppstå, är en särskild sak och af tillfällig, snart öfvergående natur. Att förändra denna anstalt till en sådan pensionsinrättning som folkskolläraernas skulle medföra dryga kostnader och förutsätta ett omfattande förberedande arbete utan någon påvisad fördel för vederbörande personal.

Men om understödsanstalten bibehålles, är det tydligt, att med en så väsentlig höjning af understöden, som här blifvit ifrågasatt, de nuvarande bidragen från skoldistriktet icke alls komma att förslå, utan den nu samlade fonden kommer inom kort att förtäras och därefter statens bidragskyldighet att i för hvarje år ökad mån tagas i anspråk, intill dess anstalten kommer i jämviktsläge. Därom är ju i och för sig intet att säga, då anstalten är grundad på principen om statens direkta deltagande i pensioneringskostnaderna, och endast på grund af omständigheter, som tillkommit efter anstaltens upprättande, staten hittills undsluppit att lämna

då beräknade bidrag. Staten bör därför vara beredd att nu träda fram. Men å andra sidan synes med hänsyn till den numera, särskildt från Riksdagens sida, framhållna principen, att vederbörande böra själfva i ökad grad bidraga till sin pensionering, det kunna uppställas den fordran, att skoldistriktens bidrag höjas med rätt för distriktet att i sin ordning göra något större afdrag å vederbörande lärarinnors löner.

Med hänsyn till dessa förhållanden anbefalldes genom nådigt bref den 28 juni 1907 direktionen öfver folkskolläraernas pensionsinrättning att inkomma med utredning och förslag på hvad sätt och under hvilka villkor lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor kunde erhålla helt understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt till ett belopp af 400 kronor för år samt afkortadt understöd i samma förhållande till helt understöd, som hittills varit bestämdt, med skyldighet för vederbörande skoldistrikt att för hvar och en af förenämnda lärare och lärarinnor erlægga en årlig afgift af 15 kronor och med rätt för distriktet att å lärares och lärarinnors lön göra ett årligt afdrag af 6 kronor.

Med underdånig skrifvelse den 31 augusti 1907 öfverlämnade direktionen och åberopade såsom eget förslag af förutbemälda aktuarien Hultman verkställda utredningar och förslag i förutberörda ämne, hvarvid direktionen tillika anmärkte, att någon ändring i gällande bestämmelser i fråga om sättet och villkoren för understöds utgående icke borde följa af den föreslagna förhöjningen, om densamma komme till stånd. Direktionen afgaf äfven förslag till ändrad lydelse af §§ 3, 6, 7, 8 och 9 i det för anstalten gällande reglementet.

På gifven anledning erhöll Hultman sedermera från ecklesiastikdepartementet uppdrag att verkställa ny utredning i nyssberörda ämne, men stödd på förutsättning att helt understöd komme att utgå med 450 kronor och årsafgiften till anstalten från skoldistriktet med 18 kronor; och har Hultman inkommit med

1:o följande tablå öfver understödsanstaltens beräknade ställning under åren 1907—1925, hvarvid är att iakttaga, att den negativa behållning, som förekommer från och med 1915, representerar de belopp, som anstalten skulle behöfva åtnjuta såsom understöd af statsverket:

Antagande: Från och med den 1 januari 1909 är helt understöd = 450 kronor och årsafgiften = 18 kronor.

År	Beräknadt antal understödstagare per år	Understödet beräknade medelbelopp	Summa utbetaldt understöd per år	Förvaltningskostnad	Summa beräknade utgifter per år	Beräknadt antal inlutna årsafgifter	Inkomst af årsafgifter	Inkomst af räntor	Summa beräknade inkomster per år	Tillgångar	Beräknad behållning vid årets slut	År
1907	700	175	122,500	8,200	130,700	10,857	108,570	19,840	128,410	695,270	564,570	1907
1908	766	175	134,050	8,700	142,750	11,063	110,630	19,760	130,390	694,960	552,210	1908
1909	829	315	261,135	9,200	270,335	11,262	202,716	19,327	222,043	774,253	503,918	1909
1910	888	315	279,720	9,200	288,920	11,453	206,154	17,637	223,791	727,709	438,789	1910
1911	944	315	297,360	9,200	306,560	11,636	209,448	15,358	224,806	663,595	357,035	1911
1912	996	315	313,740	9,200	322,940	11,811	212,598	12,496	225,094	582,129	259,189	1912
1913	1,044	315	328,860	9,200	338,060	11,976	215,568	9,072	224,640	483,829	145,769	1913
1914	1,091	315	343,665	9,200	352,865	12,132	218,376	5,102	223,478	369,247	16,382	1914
1915	1,134	315	357,210	9,200	366,410	12,277	220,986	573	221,559	237,941	— 128,469	1915
1916	1,174	315	369,810	9,200	379,010	12,412	223,416	0	223,416	223,416	— 155,594	1916
1917	1,212	315	381,780	9,200	390,980	12,536	225,648	0	225,648	225,648	— 165,332	1917
1918	1,247	315	392,805	9,200	402,005	12,649	227,682	0	227,682	227,682	— 174,323	1918
1919	1,280	315	403,200	9,200	412,400	12,750	229,500	0	229,500	229,500	— 182,900	1919
1920	1,310	315	412,650	9,200	421,850	12,839	231,102	0	231,102	231,102	— 190,748	1920
1921	1,337	315	421,155	9,200	430,355	12,916	232,488	0	232,488	232,488	— 197,867	1921
1922	1,363	315	429,345	9,200	438,545	12,980	233,640	0	233,640	233,640	— 204,905	1922
1923	1,386	315	436,590	9,200	445,790	13,032	234,576	0	234,576	234,576	— 211,214	1923
1924	1,407	315	443,205	9,200	452,405	13,071	235,278	0	235,278	235,278	— 217,127	1924
1925	1,425	315	448,875	9,200	458,075	13,097	235,746	0	235,746	235,746	— 222,329	1925

Anm. Behållningen vid 1906 års slut utgjorde kronor 566,860.

2:o) följande tablå öfver de enligt §§ 7, 8 och 9 i det för anstalten gällande reglemente utgående afkortade understödsbelopp:

§ 7.

Kronor 300: — i stället för kronor 165: —

§ 8.

				Procent af helt understöd		Ujämndt belopp		Nu gällande belopp
a) lärarinna,								
som fyllt	45 år	45 procent	kronor	202: 50	kronor	205: —	kronor	115: —
»	46 »	49 »	»	220: 50	»	220: —	»	125: —
»	47 »	53 »	»	238: 50	»	240: —	»	135: —
»	48 »	57 »	»	256: 50	»	255: —	»	145: —
»	49 »	61 »	»	274: 50	»	275: —	»	155: —
b) lärare eller lärarinna,								
som fyllt	50 år	66 procent	kronor	297: —	kronor	300: —	kronor	165: —
»	51 »	72 »	»	324: —	»	325: —	»	180: —
»	52 »	78 »	»	351: —	»	350: —	»	195: —
»	53 »	85 »	»	382: 50	»	380: —	»	215: —
»	54 »	92 »	»	414: —	»	415: —	»	230: —

Öfvergångsstadgande:

				U understödets belopp		Nu gällande belopp
om summan af lefnads och tjänstår						
uppgår till	75 år	kronor	205: —	kronor	115: —
»	76 »	»	220: —	»	125: —
»	77 »	»	240: —	»	135: —
»	78 »	»	255: —	»	145: —
»	79 »	»	275: —	»	155: —

§ 9.

Kronor 205: — i stället för kronor 115: —

Jag vill här anmärka, att Hultman vid de af honom nu gjorda beräkningar såväl i fråga om antalet understödstagare som beträffande inflytande årsafgifter med hänsyn till den under åren 1903—1906 vunna ytterligare erfarenhet i någon mån modifierat de antaganden, hvarpå hans i och för propositionen till 1906 års Riksdag verkställda beräkningar grundats.

De gjorda underdåniga framställningarna gå i pensionsfrågan ut på, att blifvande pension eller understöd skulle uppgå till 75 procent af slut-

lönen. Med utgångspunkt från den af mig föreslagna slutlönen 650 kronor skulle vid dylikt förhållande helt understöd komma att utgöra 487 kronor 50 öre. Beräknar man helt understöd till två tredjedelar af slutlönen, kommer man till ett belopp af 433 kronor 33 öre.

Otvifvelaktigt medför den föreslagna löneförbättringen äfven nödvändigheten af en höjning utaf understödsbeloppen, och denna höjning torde böra blifva rätt betydlig.

Hittills har i allmänhet beloppet af helt understöd utgjort ungefär hälften af slutlönen. Med bibehållande af denna princip skulle understödet höjas till allenast 325 kronor. Detta finner jag med nuvarande lefnadsomkostnader alldeles otillräckligt; och jag anser inga skäl förefinnas att fortfarande beträffande understödets belopp tillämpa principer, som så väsentligt skilja sig från hvad som gäller beträffande folkskollärarna och andra tjänstnehafvare.

Jag har tänkt mig, att helt understöd skulle kunna sättas till 450 kronor, hvilket belopp innebär en ökning i jämförelse med nuvarande förhållanden af 80 procent. De afkortade understöden skulle då utgå med de af Hultman uträknade, nyss angifna beloppen. Skoldistriktens bidrag skulle proportionsvis höjas från 10 till 18 kronor för hvarje tjänst, med rätt för distrikten att däraf uttaga 7 kronor från hvarje tjänstnehafvare.

Någon skillnad i afseende å understödsbeloppen torde ej kunna eller böra göras mellan examinerade och oexaminerade lärarinnor. Dessa båda kategorier intaga samma ställning i förhållande till skoldistriktet, och det kan vid sådant förhållande svårigen göras någon skillnad dem emellan i afseende å afgifterna till anstalten. Vidare torde de föreslagna understödsbeloppen få anses utgöra ett minimum af hvad vederbörande under de gifna omständigheterna för sin existens behöfva i bidrag från anstalten, och detta gäller naturligtvis i lika hög grad om de oexaminerade som om de examinerade. Det kan visserligen anmärkas, att den oegentligheten inträffar, att en oexaminerad i helt understöd får lika stort belopp, som den konstanta lönen uppgått till, men denna omständighet torde icke vara af beskaffenhet att föranleda till andra bestämmelser för de oexaminerade. Därvid är ock att märka, att de oexaminerade i allt fall — liksom alla understödstagare — vid afgang från tjänsten mista den därmed förenade förmånen af bostad och bränsle eller ersättning därför.

Enligt hvad de af aktuarien Hultman nu gjorda beräkningar utvisa, kommer ett ordnande af småskolläraryrkespersonalens pensionsförhållanden i enlighet med de af mig nu förordade grunder att påkalla ett ganska väsentligt bidrag från statens sida. Detta skulle visserligen icke be-

höfva börja att utgå förrän år 1915 men sedermera oafbrutet stiga och år 1925, då anstalten torde kunna antagas hafva kommit i jämviktsläge, belöpa sig till 222,329 kronor. Vid sistnämnda tid skulle emellertid inkomsten af årsafgifter bestiga sig till 235,746 kronor. Staten skulle således icke bestrida fullt hälften af kostnaderna för pensioneringen, under det att beträffande såväl folkskolläraernas pensionsinrättning som döfstumläraernas pensionsanstalt två tredjedelar af kostnaderna ansetts skola bestridas af statsmedel och en tredjedel af årsafgifter.

I detta sammanhang vill jag yttra några ord i anledning af ett par önskemål, som framstälts i några af myndigheternas yttranden i ärendet. Några hafva ansett, att helt understöd borde utgå efter 30 tjänstår, oberoende af lefnadsåldern. Detta torde dock, såsom stridande mot gängse principer för pensionering, icke kunna ifrågakomma. Större afseende för tjänar yrkandet, att lefnadsåldern för erhållande af helt understöd måtte nedsättas till 50 år. Detta skulle emellertid innebära en väsentlig ändring i de grunder, hvarpå ifrågavarande anstalt är byggd, och säkerligen påkalla en ganska betydlig ytterligare ökning icke endast i statens bidrag utan äfven i årsafgifterna, och då härtill kommer, att de till stöd för detta yrkande åberopade skäl i väsentlig grad förlora i betydelse, därest den af mig nu föreslagna löneregleringen och höjningen särskildt af de afkortade understöden komma till stånd, kan jag ej heller biträda detta yrkande.

Det har, såsom jag förut antydtt, af de i ärendet hörda myndigheterna på sina håll framhållits önskvärdheten af, att i detta sammanhang åtskilliga af de gällande, delvis föråldrade och föga ändamålsenliga stadgandena rörande småskolepersonalens utbildning m. m. bearbetades. Ehuru de sålunda uttalade önskemålen delvis äro synnerligen behjärtansvärda, torde de dock icke lämpligen böra nu komma under ompröfning. En sammankoppling af dessa frågor, i och för sig föga lämplig, skulle dessutom i hög grad försena framförandet af den för småskolepersonalen så viktiga löneregleringsfrågan.

Under åberopande af hvad jag sålunda anført får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att ej mindre medgifva: Departements-
chefens
hemställan.

dels vidtagande af sådana ändringar i fråga om aflöningsförhållandena för de i § 2 af kungörelsen angående aflönning åt lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900 omnämnda lärare, att sådan lärare skall i årlig begynnelselön åtnjuta minst femhundra kronor samt tre ålderstillägg å femtio kronor hvarterda, det första efter fem, det andra efter tio och

det tredje efter femton års oförvitlig tjänstgöring efter undergången stadgad pröfning, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte, tionde eller femtonde tjänståret gått till ända;

dels att, om hinder eller svårighet möter för skoldistrikt att förse sådan lärare med tjänlig, i skolan eller nära denna belägen bostad jämte nödig vedbrand, skoldistriktet skall lämna honom i ersättning för nämnda förmåner minst etthundra kronor för år;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om statsbidrag till aflönande af vissa lärare, följande bestämmelser må blifva gällande:

1. Till aflönande af lärare, som, efter att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller, enligt § 6 i kungörelsen angående löne-tillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i egenskap af biträdande lärare, blifvit behörigen antagen till lärare vid någon af förenämnda skolor och som i årlig lön åtnjuta, utom föreskrifna förmåner af husrum och vedbrand eller stadgad ersättning därför, minst femhundra kronor, samt till aflönande af hvarje annan till dylik befattning behörigen antagen lärare, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning därför, minst fyrahundrafemtio kronor, äger skoldistriktet att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag i förra fallet af trehunderttrettio tre kronor trettio tre öre och i senare fallet af trehundra kronor, dock under de i § 2 mom. 1 af kungörelsen angående statsbidrag till aflönande af lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900, sådant detta mom. lyder i kungörelsen den 10 juni 1904, angifna villkor.

2. Därest vid någon af de i punkt 1 omförmälda skolor anställd lärare, som undergått sådan pröfning, hvarom i samma punkt nämnts, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt fem tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst femhundrafemtio kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet erhålla statsbidrag med trehundra sextio sex kronor sextiosju öre.

3. Har sådan lärare, hvarom i punkt 2 är nämnt, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagdt tio tjänstår, och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst sexhundra kronor jämte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med fyrahundra kronor.

4. Om sådan lärare, hvarom i punkt 2 och 3 sägs, oförvitligt tjänstgjort under tillhoppa femton tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst sexhundrafemtio kronor jämte

de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, äger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med fyrahundratrettio-tre kronor trettio-tre öre;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om aflönande af vikarie för vissa lärare under tjänstledighet på grund af sjukdom, följande bestämmelser må blifva gällande:

Då biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola, till hvilkens aflönande bidrag af statsmedel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vid småskoleseminarium examinerad eller, enligt § 6 i kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, af folkskoleinspektör pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda årliga undervisningstiden, skall vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuta arfvode efter minst fyrahundra-femtio kronor för åtta månaders undervisningstid eller femtiosex kronor tjugufem öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till trettio dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för ordinarie eller extra ordinarie lärare vid folkskola.

Har i fall, som här omförmäles, oexaminerad vikarie förordnats, skall denne åtnjuta arfvode efter minst fyrahundra kronor för åtta månaders undervisningstid eller femtio kronor för läsmånad och i öfrigt enahanda förmåner, som nyss är sagdt;

dels att, med ändring af nu stadgade grunder i fråga om aflönande af vikarie för vissa lärare vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt småskoleseminarium under tjänstledighet på grund af sjukdom, må blifva gällande enahanda bestämmelser, som ofvan föreslagits i fråga om vikarier för biträdande lärare vid folkskola eller lärare vid mindre folkskola eller småskola under tjänstledighet på grund af sjukdom;

dels ock sådan förhöjning af de understödsbelopp, hvilka efter utgången af år 1908 beviljas från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, att beloppet af helt understöd utgör 450 kronor för år;

att det årliga understödsbelopp, hvilket tillkommer lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880, uppnått en lefnadsålder af minst 55 år samt tjänstgjort minst 20 år, och för hvilken summan af lefnads- och tjänstår uppgår till minst 80, utgör 300 kronor;

att, om lärare eller lärarinna af vederbörande skolråd eller folkskoleinspektör anses på grund af försvagad hälsa, bristande syn eller hörsel eller annan liknande, oförvållad anledning icke vidare vara fullt lämplig att sköta sin tjänst, äro, efter uppnådda 25 tjänstår, lärare, som fyllt 50 år, och lärarinna, som fyllt 45 år, berättigade att, då han eller hon om

understöd gör ansökning, efter afgång från tjänsten bekomma afkortadt årligt understöd till följande belopp:

a) lärarinna,		
som fyllt 45 år	205 kronor
» » 46 »	220 »
» » 47 »	240 »
» » 48 »	255 »
» » 49 »	275 »
b) lärare eller lärarinna,		
som fyllt 50 år	300 kronor
» » 51 »	325 »
» » 52 »	350 »
» » 53 »	380 »
» » 54 »	415 »

att det afkortade årliga understöd, hvilket tillkommer lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 samt, efter uppnådd lefnadsålder af minst 55 år och tjänstgöringstid af minst 20 år, af förut nämnda skäl icke vidare anses fullt lämplig att sköta sin tjänst, utgör, om summan af lefnads- och tjänstår uppgår till

75 år	205 kronor
76 »	220 »
77 »	240 »
78 »	255 »
79 »	275 »

samt att det årliga understöd, till hvilket den lärare eller lärarinna är berättigad, som ej upphunnit det för erhållande af helt eller afkortadt understöd bestämda antalet lefnads- och tjänstår, men, sedan han eller hon tjänstgjort minst 15 år, genom obotlig sjukdom blifvit urståndsatt att vidare sköta sin tjänst, utgör 205 kronor;

än äfven öka

dels det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med 1,200,000 kronor, eller från 8,150,000 kronor till 9,350,000 kronor;

dels det under samma hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola med 21,000 kronor, eller från 125,000 kronor till 146,000 kronor;

dels ock det under samma hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: Bidrag till aflönande af lärare och lärarinnor vid seminarier för småskollärares och

småskollärarynnors bildande med 6,000 kronor, eller från 20,000 kronor till 26,000 kronor.»

På tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt; och skulle nådig proposition aflåtas till Riksdagen af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Daniel Gadd.